Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

Газетэмнай 1921 оной декабриин 21-һээ гарана | № 10 (15633) | 1981 оной январиин 13, вторник | Сэн 2 мүнгэн.

ХОНИШОДОЙ ХАБЫЕ ШАЛГАХА САГ

Республикын колхоз, совхозуудай үйлэдбэриин гол һалбари болохо хонин ажалда ээлэн харюусалгатай, ажал ехэтэй, хонишодой мэргэжэл шадабариие шалгаха саг—түл абаха үе хүрэжэ ерэбэ. Ярууны, Хэжэнгын, Хориин, Түнхэнэй, Ахын болон бусад зарим районуудай ажахынуудта эртын хурьгад гаража захалаа.

[illegible]

Тиигэбэшье энэ жэлдэ түл абалгада бүхы хонишод, ажахынууд найдамтайгаар бэлдээ гэжэ хэлэхэ аргагүй. [illegible] Олон газарта тамир муутай хонидые нэгэ газарта суглуулжа, тордихо, эмшэлхэ пунктнуудые түхеэрээгүй байһан зандаа.

Шэнэ табан жэлэй түрүүшын үбэлжэлгые, хонидой түл абалтые эмхитэй һайнаар үнгэргэхэ, абаһан хурьгадаа гарзагүйгөөр томо болгохо арга боломжонууд хаа хаанагүй бии. Имагтал энээндэ анхарха, эхэ хонидой отара бүхэнэй байдалые гуримшуулха, ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд нэгэ талаһаа, хонишод — нүгөө талаһаа бэе бэедээ эрилтэ ехэтэйгээр хандажа, хоорондоо хэлсээ баталжа, хамтын, гүрэнэй зөөриие арьбажуулха гэжэ оролдохо болоно.

Энэ талаар республикын түрүү хонишод, түрүү ажахынууд бүгэдэндэ жэшээ харуулна. Һүүлэй хоёр жэлдэ хэды ган гасуур, бэрхэшээлтэй сагай тохёолдоошье һаа, манай суута хонишод Г. Л. Рабдаев, Д-Н. Б. Сундуев, К. М. Танганов, В. Г. Романова болон бусад һүрэгүүдээ гарзагүйгөөр ондо оруулжа, зуун хонин бүриһөө 110—140 гаран хурьга түлжүүлжэ шадаһан байна. Хонин бүриһөө хурьга абажа, тобир һайнаар түлжүүлдэг шадабаритай хонишод район бүхэндэ, ажахы бүридэ бии. Эдэ түрүүшүүлэй дүй дүршэлые бүгэдын шадабари болгохо гээшэ партиина, советскэ болон хүдөө ажахын органуудай нангин хэрэг мүн.

Түрүүшүүлһээ жэшээ абажа, энэ жэл хурьгадаа һайнаар түлжүүлхын тула юу хэхэ шухала болоноб? Нэгэдэхеэр, эхэ хонидоо түрэлгэдэнь һайнаар бэлдэхэ, хээли ехэтэй болоод байхадань, витамин элбэгтэй, һайн шанартай тэжээлээр, хүсэд нормоор эдеэлүүлхэ эрилтэ табигдана. Бурьтаһан гү, али сэбдэгтэй муу үбһэ, силос, зелёнко гэхэ мэтые үгэжэ болохогүй ааб даа. Тобир тарган лэ хонидһоо шэрхи хурьгад абтадаг гэжэ бүгэдэндэ мэдээжэ.

Хоёрдохёор, түл абаха байрануудые нүхэ һүбэгүй болотор дулаалха, байрадаа дезинфекци хэхэ, сакмануудые амяарлаха хаамагуудые хүсэд хүрэхөөр бэлдэхэ. Байра соо хуурай, сэбэр агаартай байлгахын тула калориферна пеэшэн гү, али муухай агаар татаха хоолойнуудые ходо сэбэр байлгаха. Хурьгадай доро дэбдихэ хохир, хюрөөгэй хибэдэһэн бэлдэгдэхэ зэргэтэй.

Гурбадахяар, түл абалгын хуби заяае хонишод, хурьгашад лэ шиидхэхэ байна. Тиимэһээ эгээн лэ ажалша бэрхэ, найдамтай хүнүүд, коммунистнууд болон комсомолшууд, эдэбхитэд хүдэлхөөр ишшэ эльгээгдэхэ ушартай.

Дүрбэдэхеэр, энэ шухала хүдэлмэри колхоз болон совхозуудай хүтэлбэрилэгшэдэй, зооветеринарна мэргэжэлтэдэй эдэбхи хэшээлһээ ехэ дулдыдаха байна. Эдэнэр тусхай графигай һоор, эхэ хонидой отарануудаар ябажа, хонишодто бодото туһаламжа хүргэхэ уялгатай.

Малшадай бүхэсоюзна социалис мүрысөөндэ оролсожо, арбан нэгэдэхи табан жэлэй түрүүшын жэлдэ түл абаха, тэдэнние томо болгохо түсэбтэ даабаряа дүүргэхэ ба үлүүлхэ гээшэ хонишон бүхэнэй уялгата хэрэг, партиин XXVI съездэ ажалайнь эрхим бэлэг болохо бшуу.

КПСС-эй XXVI съездын хүндэлэлдэ Бэшүүрэй районой «Госкомсельхозтехникэ» нэгэдэлэй хүдэлмэришэд, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд дээшэлүүлэгдэһэн уялгануудые абаад, тэдэнээ амжалтатайгаар бэелүүлжэ байнхай. Ажалдаа үльгэр жэшээ харуулагшадай дунда— залуу слесарь-моторист Георгий Перелыгин. Энэ нүхэрнай заһабарилгын хүдэлмэридэ үндэр үрэ дүн туйлана.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Г. Перелыгин ажалдаа.

Н. ДРИГЕНОВЭЙ фото.

УЛААН-ҮДЫН АВИАЦИОННО ЗАВОДТО

АМЖАЛТАТАЙГААР ТҮГЭСХЭБЭ

Ажалай Улаан Тугай ордento авиационно заводой коллектив арбадахи табан жэлдэ абаһан түсэб болон социалис уялгануудаа амжалтатайгаар бэелүүлээ. Мүнөө эндэ үйлэдбэрилэгдэһэн продукциин 99,3 процентнь түрүүшын шалгалтаар абтана, 500 гаран зүйлэй детальнууд заводой Шанарай тэмдэгтэй болонхой.

Тус завод гол продукциингаа хажуугаар арадай үргэн хэрэглэлэй эд бараануудые гаргадаг юм. Жэшээлхэдэ, арбадахи табан жэлэй туршада 8200 хэһэг мебель, хубсаһа угаадаг 815 мянган машина бүтээн гаргагдаа.

Үнгэрһэн табан жэлдэ социальна асуудалнуудые шиидхэхэ талаар нилээд ехэ хүдэлмэри хэгдэбэ. Энэ хугасаа соо дүн хамта байрын 71 мянган дүрбэлжэн метр талмайтай 16 гэр баригдаа. Тиигэжэ заводой 2 мянга шахуу хүдэлмэришэдэй бүлэнүүд байра байдалаа һайжаруулһан юм. «Восточный» гэжэ посёлогто шэнэ магазинууд, парикмахерска, хүүгэдэй 2 сад-ясли, һургуули гэхэ мэтэ ашаглалгада оруулагдаа. Мүн лэ үнгэрһэн табан жэлдэ заводой Соёлой ордоной галнууд ялараа бэлэй.

Мүнөө заводой коллектив түрэл партиингаа ээлжээтэ XXVI съездые нэрэтэй солотойгоор угтахын түлөө социалис мүрысөөндэ эдэбхитэйгээр хабаадана. Энэ мүрысөөнэй манлайда Владимир Кондратьев, Анатолий Кашкаров, Юрий Тарасов, Фекей Борисов болон бусадай хүтэлбэрилдэг коммунис ажалай коллективүүд ябана.

ТҮРҮҮШҮҮЛДЭ ШАН

Заводой 1200 хүдэлмэришэн арбадахи табан жэлэйнгээ түсэбтэ даабаринуудые нэгэ һараар уридшалан дүүргэһэн юм. Һаяхан үйлэдбэриин түрүүшүүлдэ «Арбадахи табан жэлэй ударник» гэһэн тэмдэгүүд барюулагдаба.

Үндэр шагналда хүртэгшэдэй тоодо Ленинэй ордento хүдэлмэришэн Нима Цыренович Баторов, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй депутат, Ажалай Улаан Тугай ордento хүдэлмэришэн Валентина Никифоровна Егорова, Ажалай Алдар Солын III шатын ордento электрохабсаргагша Амиль Измайлович Умитбаев болон үйлэдбэриин бусад түрүүшүүл оролсоно. Тэдэнэр суг хүдэлдэг нүхэдтөө бүтээсэ ехэтэй ажалай үльгэр жэшээ харуулжа ябана.

Н. ФЕДОТОВ.

Эрхим шанартайгаар...

ЛВРЗ-гэй барилгын управлениин коллектив Железнодорожно районой барилгын организацинууд хоорондын социалис мүрысөөндэ нэгэтэ бэшэ илажа гараһан байна. Жэшээлхэдэ, тэдэнэр үнгэрһэн жэлэй гурбадахи кварталай дүнгөөр республиканска, городской ба районно социалис мүрысөөндэ илаһанайнгаа түлөө нэгэ доро дамжуулгын гурбан Улаан тугта хүртөө бэлэй.

Үйлэдбэриин ашаг үрын, хүдэлмэриин шанарай табан жэлдэ заводой барилгашад бүхы объектнүүдээ һайнаар барихые оролдоо. Тиимэһээ тэдэнэй бариһан промышленна, гэр байрын хангалгын объектнүүд «һайн», «эрхим» гэһэн сэгнэлтэдэ хүртэһэн байна. Тэдэнэй бариһан 114-дэхи сериин гэр бүхэроссин харалга конкурсын шанда хүртэһэн.

Мүнөө заводой барилгашад партиин XXVI съездые нэрэтэй солотойгоор угтахын түлөө социалис мүрысөөндэ эдэбхитэйгээр хабаадажа байнхай. Энэ мүрысөөнэй түрүү зэргэдэ Ажалай Алдар Солын III шатын ордento Н. С. Горбачев, М. И. Бессонов, А. С. Разночинцев, З. А. Мещенина, Н. И. Соболева гэгшэдэй хүтэлбэрилдэг бригаданууд ябана. Тэдэнэр халаан бүхэнэйнгөө даабари үлүүлэн дүүргэдэгээрээ бүхы завод дотороо суурханхай.

В. БАГОНИН.

СОШОРДОМО ДОХЁО

ВАГОНУУД ҺААТУУЛАГДАНА

Һолоомо, үбһэ тээһэн вагонууд Новосибирскын, Омско областьнуудһаа, Алтайн хизаарһаа түмэр замай Онохой станцида октябрь һараһаа ерэжэл байна. Энэ ашаае Загарайн районой ажахынууд түргэн зуура буулгажа абаха ёһотой. Теэд бодото дээрээ тэрэ хүсэлдэнэгүй, ашаатай вагонууд хэдэн үдэрөөр мишн зогсоно.

Энэ юун дээрэһээ болоноб гэхэдэ, холын газарһаа асарагдаһан үнэтэ тэжээлые буулгажа абаха хүдэлмэри муугаар эмхидхэгдэнхэй, ажахынууд харюусалгата хүнүүдые, хэрэгтэй техникэ хүсэд хүрэхөөр табинагүй. Тиимэһээ ажахынууд хоорондын «Талецкий» нэгэдэл, Онохойн болон «Дружба» совхозууд вагонуудые хэдэн үдэрөөр һаатуулжа, һарадаа тус бүреэ мянга гаран түхэригэй яла түлэнэ.

Арадай ажахын шухала ашаануудые зөөхэ вагонуудые иигэжэ һаатуулхада хэды ехэ хохидол ушаруулагдаһаб гэжэ эдэ ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд мэдэржэ, эрид шанга хэмжээнүүдые абаха ушартай. Мүн районой хүтэлбэрилхы органууд энээндэ анхарха уялгатай гэжэ һанагдана.

С. ДАМДИНОВ.

ҮРЭМДЭГШЭДЭЙ ХҮНДЭДЭ

Багдаринай геологическа экспедициин түбэй баазада жэлэйнгээ даабари амжалтатайгаар дүүргэһэн түрүү коллективүүдэй хүндэдэ ажалай алдар солын туг үргэгдэбэ. Экспедициин харьяата партинуудай дундаһаа Ивановска партиин коллектив жэлэй мүрысөөндэ илаһанда тоологдобо. Тус партиин Иван Васильевич Скосырскиин хүтэлбэрилдэг үрэмдэгшэдэй бригада илангаяа ехэ амжалта туйлаа юм. Тэдэнэр үшөө үнгэрһэн жэлэй апрель һарада табан жэлэйнгээ түсэб бэелүүлһэн габьяатай.

Арбадахи табан жэлэй туршада Баунтын геологууд республикынгаа хойто хубиин районуудай ашагта малтамалнуудые бэдэрэн олохо, нөөсэнүүдыень тодорхойлхо зорилгоор ехэ ажал хээ гээд тэмдэглэлтэй.

Д. ГАРМАЕВ.

МАЛАЙ ҮБЭЛЖЭЛГЭ— ШАНГА ШАЛГАЛТА

ҮГЭДӨӨ ХҮРЭХӨӨР

Алдарта партиингаа ээлжээтэ съездые ажалай амжалтатайгаар угтахын тула малшадай бүхэсоюзна социалис мүрысөөндэ оролсоһон манай хүдэлмэришэд шэнэ жэлэй эхинһээ урма зоригтойгоор ажаллажа байнхай.

Иван Иннокентьевич Нечкинэй хүтэлбэрилдэг шахамалнуудай гүүртынхид эршэмтэй ажалаараа шалгарна. Эдэнэрэй харууһалжа байһан 250 хашараг һайнаар таргалуулагдажа байна. Шахамалнуудта сүүдхэдэ 4 килограмм талха тарланай зүйл, 3 килограмм үбһэ, 5 килограмм буйлуулагдаһан һолоомон эдюулэгдэнэ. Энээнэй ашаар малай шэгнүүр һайнаар нэмээгдэнэ. Шахамалнуудаа дунда зэргээр 360 килограммда хүргэжэ, бэлэдхэлэй пунктда тушааха байнабди.

Партиингаа XXVI съездын нээгдэхэ үдэр хүрэтэр ажахымнай гүрэндэ мяха худалдаха шэнэ жэлэй түрүүшын кварталай түсэбые дүүргэхээр оролдожо байна.

Малшад Петр Ефимович Волков, Татьяна Осипова, Надежда Гавриловна Лунева болон бусад шахамалнуудаа саг соонь эдеэлүүлжэ, уһалжа, байрыень сэбэрлэжэ, ажалай үльгэр жэшээ харуулна. Һаяхан эдэнэр тус бүреэ 360 килограммһаа доошо бэшэ шэгнүүртэй зуу гаран хашарагуудаа гүрэндэ тушаагаа.

Мүн һаалиин фермэнүүдэй коллективүүд урдаа табигдаһан зорилгонуудаа урагшатайгаар бэелүүлнэ. Һаалишад Евгения болон Надежда Перевозникованар, Валентина Мошкина, Устинья Шагаева, Надежда Егорова гэгшэд мүрысөөнэй түрүү зэргэдэ ябана. Эдэнэр бүхы фермээрээ һү һааха, гүрэндэ худалдаха январь-февраль һарын түсэбые съездын нээгдэхэ үдэр хүрэтэр дүүргэхэ хүсэлтэй.

Эбтэй эетэй, урма зоригтой, урагшаа эрмэлзэжэ ябадаг эдэ коллективүүдэй хэлэһэн үгэдөө хүрэхэнь лабтай.

Г. БЫКОВ,
Кабанскын шубуунай фабрикын ахамад зоотехник.

Түрүү арга хэрэглэһэнэй аша

Һүүлэй жэлнүүдтэ манай колхоздо хонидой тоо олошоруулха, үүлтэрыень һайжаруулха хэрэгтэ онсо анхарал хандуулагдана. Тиимэһээ эхэ хонидой отарануудта ажалладаг хонишодые техник-үрэжүүлэгшэдэй мэргэжэлдэ һургажа, бүхы хонидоо энэ аргаар үрэжүүлдэг боложо байнабди. Мүнөө хонишоднай энээниие һайса ойлгодог болонхой.

Колхозоймнай түрүү хонишодой нэгэн Долгор Раднаевна Махеева энэ харюусалгатай хэрэгтэ илангаяа нарин нягтаар хандажа, һүрэгөө үбэл зунгүй тобир тарган байлгажа, жэл бүри түл олоор абажа шалана. Тэрэ зундаа хоёр-гурбан газарта нүүжэ, хонидоо хүхэ ногоон дээрэ таргалуулдаг, саг соонь һайн шанартайгаар искусственна аргаар үрэжүүлээд, намарай һэрюундэ һайса бэлшээжэ, таргыень хүсөөдэг заншалтай.

—Зундаа, намартаа һайса хүшэлһэн лэ хонид үдэсэтэй, тобир шэрхи түл үгэдэг, — гээд, Долгор Раднаевна хөөрэдэг.

Уйтан, хүйтэн, шиигтэй байрада байһан хурьгадай үбшэлдэг, гарзалдаг байһаниинь мэдээжэ. Тиимэһээ түрүү хонишон халуун намарһаа эхилжэ, хото хорёогоо һайнаар заһабарилдаг, үбэлжэлгын эхилхэдэ бүхы юумэниинь бэлэн байдаг. Энэ ажалдань хонишоной нүхэрынь—Бадма Будаевич ехэхэн туһа хүргэдэг. Үбэлэй һаранудта хонидой олоороо хурьгалжа байха үедэ Бадма басаганиинь хамһалсахаяа ерэдэг юм.

Иигэжэ энэ эбтэй эетэй бүлэ ажалдаа түрүү онол арганууды хэрэглэһэнэй ашаар үнгэрһэн жэлдэ отарынгаа 100 хонин бүриһөө 105 хурьга абажа, бүтэн бүринөөр түлжүүлээд, хонин бүриһөө 3,7 килограмм нооһо хайшалаа һэн.

Партиин XXVI съездын хүндэлэлдэ дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ оролсожо, Д. Р. Махеева шэнэ табан жэлэй түрүүшын жэлдэ 100 хонин бүриһөө 108 хурьга абажа, гарзагүйгөөр томо болгохо, хонин бүриһөө 3,8 килограмм нооһо тушааха уялга абанхай.

Мүнөө Долгор Раднаевна Махеева шэнэ жэлэй түрүүшын үдэрнүүдтэ 50 гаран хурьга абаад, жэнгшэдгүй түлжүүлжэ байна.

А. СЫБЕНОВ.
Түнхэнэй районой Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой ахамад зоотехник.

НЁДОНДОНОЙХИДО ОРХОДОО ДЭЭШЭЛЭЭ

Үнгэрөөшэ жэлэй сагай уларилай таарамжагүйһөө боложо дайралдаһан бэрхэшээлнүүдые дабан, Зэдын районой түрүү ажахынууд мал ажалай продукци абаха, гүрэндэ худалдаха түсэб, уялгануудаа муу бэшээр дүүргэн, шэнэ жэлээ угтаа. Жэшээлхэдэ Оёорой совхозойхид бүри ноябрь һарада гүрэндэ мяха, һү, нооһо худалдаха гансашье жэлэйнгээ бэшэ, харин табан жэлэйнгээ түсэб амжалтатайгаар дүүргэжэ, түсэбһөө гадуур нилээд ехэ продукци худалдаһан байха юм. Тэрэшэлэн Зэдын совхозой хүдэлмэрилэгшэд гүрэндэ мяха худалдаха жэлэйнгээ түсэб 111 процент дүүргээ.

Гүрэндэ һү худалдалгаар районой хэдэн ажахынууд горитой амжалтануудые түйлаа. «60 лет Октября». Ленинэй нэрэмжэтэ колхозууд, Борьёогой совхоз жэлэйнгээ түсэб болзорһоонь урид дүүргээ. Үбэлжэлгын үедэ Д. Т. Бадмаевагай (Оёорой совхоз), Г. Ц. Банзаракцаевай (Борьёогой совхоз) хүтэлбэрилдэг һүнэй комплекснууд илангаяа һайнаар хүдэлнэ. Эдэ хоёр нүхэд һүнэй комплекснуудые һаяхан даажа абаад, хамаг хүдэлмэреэ зүбөөр эмхидхээ. Һаалишадай дунда ажалай журам һайжаруулагдаа. Тиин һүүлэй үедэ һү абалга тус комплекснуудта нилээд дээшэлбэ.

Мүнөө малай үбэлжэлгэ районой ажахынуудта хүндэхэн байдалда үнгэржэ байна. Хаа хаанагүй саһан ехэ, тэжээл дуталдана. Тиигэбэшье түрүү ажахынуудта малай үбэлжэлгэ муу бэшээр үнгэржэ байна. Энэ талаар Боошиин совхозые дурдажа боломоор.

— «1981—1985 онуудта, мүн 1990 он хүрэтэрхи үедэ СССР-эй Экономическа ба социальна хүгжэлтын гол шэглэлнүүд» тушаа КПСС-эй ЦК-гай проектээр зоригжоһон манай совхозой малшад мал ажалай продукци абалга, гүрэндэ худалдалга эрид дээшэлүүлхэ гэһэн зорилго урдаа табинхай. Тиихын тула нэн түрүүн малай үбэлжэлгэ эмхитэйгээр үнгэргэхэ гэжэ оролдоно. Хэды бэрхэшээлэй дайралдабашье, малшаднай урагшатай хүдэлжэ байна. Малай гарзалга урда жэлэйхиһээ оло дахин бага болоо, ашаг шэмэ абалга горитойгоор дээшэлээ, — гэжэ тус совхозой директор Н. А. Стайсупов хөөрэнэ.

Ц. СУБАНОВ,
манай тусхай корр.

ЛЕНИНСКЭ ГОРКИДО БОЛОҺОН ҺАЙНДЭР

ЛЕНИНСКЭ ГОРКИ (Московско область). (ТАСС). Горки гэһэн нэрэтэй һуурин тосхонууд Россида олоншье һаа, эдэнэй оройдоол нэгэниинь Ленинскэ Горки гэжэ нэрлэгдэдэг. Манай орон дотор олон ажахынууд В. И. Ленинэй нэрэ зүүдэг. Зүгөөр оройдоол нэгэ колхоз Владимир Ильичэй нэрэмжэтэ юм. Дэлхэйн пролетаринадай вождь ажабайдалайнгаа һүүлшын жэлнүүдые Москва шадарай элэ нютагуудта, Пахра мүрэнэй эрье дээрэ үнгэргэһэн байгаа. Эндэ тэрэ хүдэлдэг, уласхоорондын хүдэлмэришэнэй хүдэлөөнэй элитэ ехэ ажал ябуулагшадтай, тэмсэлэй талаар соратнигуудтаяа, хүдэлмэришэд болон таряашадтай уулзадаг һэн.

Горкидо —Владимир Ильичэй нэрэмжэтэ колхозой түб буусада — ехэ һайндэр хүрэжэ ерэбэ. 60 жэлэй урда тээ, 1921 оной январиин 9-дэ, Горкидо таряашадай суглаан дээрэ Владимир Ильич Соведүүдэй ороной дотоодын болон уласхоорондын байдал тухай элидхэл хээ һэн.

Ажахын ажалшад энэ үдэр тухай дурасхаалые нангиaар хадагалжа ябадаг юм. Бүмбэрсэг дэлхэйн олон арбаад мянган хүн зон таряашадай суглаанай болоһон Шульгинтанай байшан гэртэ орожо гараһан байна. Социалис хүдөө нютаг тухай Ильичэй һанал бодолой ямараар бэелүүлэгдэжэ байһые харахаяа эдэнэр ишшэ ерэдэг. Мүнөө Горкидо болоһон һайндэртэ хүн зон олоороо сугларба. Гараараа хэһэн, бүтээһэн юумэеэ, омогорхохо ёһоороол омогорхожо, байһан юумэеэ ээдынь айлшадтаа харуулһан байгаа. Ленинэй ордento Владмир Ильичэй нэрэмжэтэ колхоз хадаа Москва шадарай эгээл эрхим түрүү ажахынуудай нэгэниинь болоно. Арбадахи табан жэлдэ сагай уларилай хэды таарамжагүй байгаашье һаань, Москва шадарай ажалшад гектар бүриһөө 42 центнер таряа, 165 центнер хартаабха хуряаһан, үнеэн бүриһөө 5300 гаран килограмм һү һааһан байна. Ажахын бүхы һалбаринууд — мал ажал, таряан ажал, загаһа үсхэбэрилгэ, шубуу үсхэбэрилгэ — ашаг үрэтэй юм. КПСС-эй ЦК-гай мартын (1965 он) Пленумэй һүүлээр колхозые хүгжөөлгэдэ 22 миллион түхэриг һомологдоһон байгаа.

Колхозой түрүүлэгшэ Социалис Ажалай Герой И. И. Кухарь ажахын түүхын энэ гайхамшаг һара үдэртэ зорюулагдаһан баярай суглаан дээрэ элидхэл хэхэдээ, ажахын ажалшадай КПСС-эй XXVI съездые нэрэтэй солотойгоор угтахые шармайн оролдожо байһан тухайнь хөөрэбэ.

КПСС-эй МК-гай нэгэдэхи секретарь В. И. Конотоп суглаан дээрэ үгэ хэлэбэ.

АРАДАЙ БААТАРШАЛГА ТУХАЙ

«Ажаһуугыш, хүн» гэһэн дүүрэн хэмжээнэй баримтата шэнэ картина Л. И. Брежневэй «Бага газар», «Һэргэн хүгжэлгэ», «Шэнэ газар» гэжэ номуудта өөрсэ янзын кино-шэмэглэл болобо. Режиссёр А. Слесаренко түрүүтэй Украиныи кинематографистнууд КПСС-эй XXVI съездэ зорюулагдаһан лентээ Новороссийскда, Запорожидо, Казахстанда буулгаһан байгаа.

Далайн ябаган сэрэгэй 225-дахи бригадын политотделэй начальник М. Видов тухай новеллээр фильм эхилнэ. Тэрэнэй «Коммиссар» гэжэ гүнзэгы удхатай гаршагынь Бага газарые шэн габьяатайгаар, эрэлхэг зоригтойгоор хамгаалагшадай нэгые элирхэйлэн харуулна бшуу. Хамта дайлалдаһан тэрэнэй нүхэд политическэ хүдэлмэрилэгшын эрэлхэг зориг, бэлиг шадабари тухай экран дээрэһээ хөөрэнэ.

Гушаад жэлэй урда тээхи үе сагай тобшо мэдээсэлнүүд, мүнөө үеын кадрнууд дайнай һүүлэй жэлнүүдтэ Днепрогэсые һэргээн бодхоолгодо хабаадаһан Ленинэй ордento А. Лошкаревагай образые зураглан харуулна. Мүнөө тэрэ үшөө нэгэ хүндэтэ нэрэ зэргэдэ—Украиныи залуушуулай габьяата һурган хүмүүжүүлэгшын нэрэ зэргэдэ хүртэбэ.

Хүйтэн шэмэрүүн сагай уларилтай тэмсэлдэ ажал дээрээ наһа бараһан шэнэ газар элдүүрилһэн энэ алдарта хүнэй баатаршалгада зорюулагдаһан киноочерк дотор В. Рагузовай һамгандаа, хүбүүдтээ эльгээһэн захяа-бэшэгэй зүрхэ сэдьхэл хүдэлгэмэ мүрнүүд соностоно. «Хүн байха!» гэһэн тэрэнэй үгэнүүд тэрэниие эмхидхэн байгуулгада В. Рагузовай хабаадалсаһан «Киевский» совхозой ажалшадта дүлэтэ уряа болоһон байна.

Киев. (ТАСС).

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

НҮХЭР В. С-Б. НАМЖИЛОВЫЕ БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ ХҮНДЭЛЭЛЭЙ ГРАМОТААР ШАГНАХА ТУХАЙ

Спортын талаар ехэ амжалта туйлажа, 1980 ондо боксоор РСФСР-эй чемпионой нэрэ зэргэдэ хүртэһэнэйнь түлөө СССР-эй спортын мастер, РСФСР-эй суглуулагдамал командын гэшүүн нүхэр **Намжилов** Виктор Сухэ-Баторовичые Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй **Хүндэлэлэй грамотаар** шагнаха.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ
Б. СЕМЕНОВ.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь
И. ЧЕРНЯКОВ.

Улаан-Үдэ, Соведүүдэй байшан.

1981 оной январиин 12.

XXXI ОБЛАСТНОЙ ПАРТИЙНА КОНФЕРЕНЦИИН ДЕЛЕГАДУУДАЙ АНХАРАЛДА

XXXI областной партийна конференци 1981 оной январиин 15-най үглөөнэй 10 часта оперо ба баледэй театрай байшан соо хүдэлмэреэ эхилхэ.

XXXI областной партийна конференциин делегадууд КПСС-эй обкомой байшан дотор (7-дохи кабинет) январиин 12-то үглөөнэй 9 часһаа 20 час болотор, январиин 13 ба 14-дэ — 9 часһаа 22 час болотор; январиин 15-да — оперо ба баледэй театрай байшан дотор үглөөнэй 8 часһаа бүридхэлдэ абтаха.

Справкануудые үгэхэ телефонууд: 2-37-31, 2-33-63, 2-31-57.

ПАРТИИН ХАРАА ТҮСЭБ — БҮГЭДЭ АРАДАЙ ХЭРЭГ

КПСС-эй ЦК-гай проект зүбшэн хэлсэнэбди

АЖАЛША КОЛЛЕКТИВЭЙ ҮҮРГЭ

Орон доторнай КПСС-эй XXVI съездые нэрэтэй солотойгоор угтахын түлөө социалис мүрысөөн үргэнөөр дэлгэрэнхэй.

«1981—1985 онуудта, мүн 1990 он хүрэтэрхи үедэ СССР-эй Экономическа ба социальна хүгжэлтын гол шэглэлнүүд» тушаа Советскэ Союзай Коммунис партиин XXVI съезд дээрэ харагдаха КПСС-эй ЦК-гай проектые урма баяртайгаар угтажа, халуунаар дэмжэнэ, үргэнөөр зүбшэн хэлсэнэ. Арбадахи табан жэл совет арадуудай хани барисаанай улам батажан хүгжэhые эли тодоор гэршэлбэ. СССР-эй шэнэ Үндэhэн Хуули соо бүрин хүсэдөөр харуулагдаhан социалис демократи саашадаа хүгжөө. Ажалшад нийтын болон гүрэн түрын хэрэгтэ улам эдэбхитэйгээр хабаадалсана. Профсоюзуудай, комсомолой ба нийтын бусад эмхинүүдэй эдэбхи үүсхэл дээшэлээ. Коммунис партимнай оронойнгоо экономическа хүгжэлтын олон шухала асуудалнуудые шиидхэхэтээ хамта арад зоной ажабайдалые улам hайжаруулха хэрэгтэ гол анхаралаа хандуулдаг гээшэ. Гүрэн түрынгөө саашадаа хүгжэхын тула социалис хуули гуримые нарииншаар сахиха тон шухала.

Дэлхэй дээрэ социалис гүрэнииес эгээл түрүүшынхиеэ байгуулhан В. И. Ленин хадаа шэнэ социалис обществын хуули заршамай үүргые, тэдэнэй уг зорилгые тодорхойлжо үгэhэн юм. Хуулиие нариин нягтаар сахилга тон шухала гэжэ В. И. Ленин тоолодог байгаа. Совет хуули ёhые саашадань улам гуримшуулха хэрэгтэ Совет гүрэнэй Хуулинуудай согсолбори бэлдэхэ тухай КПСС-эй XXV съездын абаhан шиидхэбэринүүд шэнэ шата нээжэ үгөө.

Совет Хуули! Манай ороной хүн бүхэн эдэ үгэнүүдые тон ехээр хүндэлэн, үнэн сэдьхэлhээ омогорхон хэлэдэг юм. Арад зоной эрмэлзэл хүсэлые, Коммунис партиин политикые, гүрэнэй хуули ёhые тон тодорхойгоор, ойлгосотойгоор тэрэ харуулхаhаа гадна социализмын түүхэтэ түйлалтануудые эли тодоор гэршэлнэ. Манай хуули гуримууд эгээл үргэн эрхэ сүлөө олгохотоёо хамта ажалай журам сахиха, арадай баялигые гамнаха, арьбадхаха, ажабайдалай жама ёhо хүндэлхэ эрилтэ табина бшуу. Нимэhээ совет хүнэй эрхын ба уялгын нягта нэгэдэл хадаа совет обществын хуулиин шухала ёhо гуримуудай нэгэн болоно гээшэ. Манай демократиин гол шэнжэнь юун бэ гэхэдэ, бүхы обществымнай социалис байгуулта хүн бүхэнэй аша туhада, харин хүн бүхэнэй социалис журам бүхы обществын аша туhада гэhэн шэглэлтэй байдаг гээшэ. Совет хүнүүд нийтын гурим сахилгада, хуулиин эрилтэнүүдые нарииншаар дүүргэлгэдэ өөhэдөө эдэбхитэйгээр хабаадалсана. Олон хүдэлмэришэд, колхозникууд, алба хаагшад арадай дружинануудта ороно, арадай сүүдүүдэй заседательнуудай, нүхэдэй сүүдүүдэй гэшүүдэй харюусалгатай уялгануудые дүүргэнэ. Гурим ёhо, журам hайжаруулгада олониитын нимэ эдэбхитэйгээр хабаадалга hайн үрэ дүнгүүдые түйлаха арга олгоно ха юм. Гэбэшье ажал хүдэлмэридөө, социалис зөөридэ хайша хэрэгээр хандаха, гүрэнэй журамые, ажабайдалай социалис ёhо гуримые бүдүүлигээр эбдэхэ ушарнууд үзэгдэнэ. Иимэ ушарнуудые үндэhөөрнь усадхахын тула нийтын хуули сахидаг зургаанудай болон предприятинуудай коллективүүдэй хүсые элсүүлхэ хэрэгтэй. Социалис хуули гуримые сахиха ябадал саашадань шангадхалга, хүмүүжүүлгын хүдэлмэрые hайжаруулга энээндэнь туhалха зэргэтэй. Партиина, профсоюзна организацинууд энэ талаар ехэ ажал ябуулха уялгатай. Абтаhан хуули ба тогтоолнуудтай хүн зониие үргэнөөр танилсуулга мүн лэ ехэ удха шанартай.

Һүүлшын үедэ республика доторнай ехэ ажал ябуулагдаа. «Знание» бүлгэмэй гэшүүд лекци болон элидхэлнүүдые олоор уншаа. Республикымнай зарим районуудта совет хуулинуудые шудалдаг университедүүд амжалтатайгаар хүдэлнэ. Энэ талаар хүмүүжүүлгын хүдэлмэри Хяагтын, Хориин, Бэшүүрэй, Загарайн районуудта hайнаар эмхидхэгдэнхэй.

Арадай судьянар зоной урда лекци ба хөөрэлдөөнүүдые үнгэргэжэ, нүхэдэй сүүдүүдэй, hайн дуранай арадай дружинануудай ажалда туhаламжа үзүүлнэ. Хүдөөгэй районуудта хуули гуримтай танилсуулха талаар методическа соведүүд ехэ ажал ябуулна, тэдэнэй заседаниинууд дээрэ хуули, эрхэнүүд тухай, мүн хүмүүжүүлгын хүдэлмэриин асуудалнууд hара бүхэндэ хаража үзэгдэнэ. Хяагтын, Хориин, Бэшүүрэй районуудта нимэ соведүүд hайнаар хүдэлнэ.

Хуули гурим шудалдаг университедүүд ажалшадые хүмүүжүүлгэдэ шухала үүргэ дүүргэдэг гээшэ. Партиин Загарайн райком ба захиргаанай зургаанууд университедүүдэй ажалда ехэ анхарал хандуулдаг байна. Университедэй хэшээлнүүд дүрбэн жэлэй туршада эмхидхэлэй болон үзэл сурталай үндэр хэмжээндэ үнгэргэгдөө. 1978—1980 онуудай hуралсалай жэлнүүдтэ университедэй 7 факультедтэ 400 хүн hуража байнхай. Хориин районой соёлой байшангуудта, библиотекэнүүдтэ районой юристнүүдэй хабаадалгатайгаар конференцинүүд, асуудалнууд ба харюунуудай үдэшэнүүд үнгэргэгдэдэг юм.

Тиигэбэшье ойлгуулалжын хүдэлмэриин мүнөөнэй байдал ажабайдалай эрилтэдэ гүйсэд харюусанагүй. Энэ талаар лекторнуудэй бүлэгүүдэй, радио ба телевидениин хүдэлмэриие эдэбхижүүлхээр болоо. Арадай депутадуудай Кабанскын ба Советскэ районно Соведүүдэй гүйсэдкомууд заседаниинууд дээрээ Сэлэнгын ЦКК-да, мүн Улаан-Үдын судна бүтээлгын заводто ажалшадай дунда хуули гурим шудалха талаар ябуулагдадаг хүдэлмэри тухай асуудалнуудые хаража үзөөд, энэ хүдэлмэриие hайжаруулха тодорхой хэмжээнүүдые хараалхадаа, тон зүб юумэ хээ.

Ургажа ябаа үетэниие гүрэнэйнгөө хуулиие хүндэлдэг байхаар хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ партиина, комсомолой организацинууд, арадай гэгээрэлэй эмхи зургаанууд, сүүдүүд ба прокуратуранууд анхаралаа ехээр хандуулха ёhотой. Илангаяа юридическэ эмхи зургаанууд ехэ үүргэ дүүргэхэ зэргэтэй. Гэбэшье, нютагай зургаанууд, сүүдүүд, прокуратуранууд, дотоодын хэрэгүүдэй таhагууд, адвокадууд ба юристнүүд энэ шухала ажалые ёhотой hайнаар ябуулжа шаданагүй гэжэ тэмдэглэлтэй.

«КПСС-эй XXVI съездые нэрэтэй солотойгоор угтахын түлөө социалис мүрысөөе дэлгэрүүлхэ тухай» КПСС-эй ЦК-гай тогтоол соо «Ажалай ба гүрэнэй журам бата бэхи болгохын түлөө эрид тэмсэхэ», — гээд тэмдэглэгдэнэ. Партиина организацинууд, арадай депутадуудай нютагай Соведүүд, эрхэ хамгаалдаг зургаанууд, профсоюзай ба комсомолой эмхинүүд, республикын бүхы юристнүүд энэ эрилтые саг үргэлжын анхарал доро абаха ёhотой.

«1981—1985 онуудта, мүн 1990 он хүрэтэрхи үедэ СССР-эй Экономическа ба социальна хүгжэлтын гол шэглэлнүүд» тушаа КПСС-эй ЦК-гай проектын толилогдоходо, ехэ анхаралтайгаар танилсаабди. Эндэ «Арадай ажахын бүхы шатануудта алмалта, арьбалалтын шанга журам нэбтэрүүлхэ, сагай эрилтэнүүдые гүйсэд дүүрэнээр хараада абаха, урдаа табигдаhан зорилгонуудые богони болзор соо дүүргэхэ, [illegible] юумэ [illegible] шууд [illegible] талаар [illegible] бан зургаанууд [illegible] гаанай [illegible] гые д[illegible] лэгдэнэ. [illegible] «ажалша коллективэй үүргэ дээшэлүүлхэ» [illegible] хээр гэжэ hанагдана.

Б. БАЛЬЖИНИМАЕВ,
Буряадай АССР-эй юстициин министрэй орлогшо.

ОБЛАСТНОЙ ПАРТИИНА КОНФЕРЕНЦИИН ДЕЛЕГАТ

ТҮРҮҮШҮҮЛЭЙ НЭГЭН

Нарhан тужын хаяада баригдаhан шэнэхэн байра тээhээ хонидой маараан үбэлэй хүйтэн самаряанда холоhоо тодоор соностоно. Эндэ эхэ хонидой отара үбэлжэнэ. Дулаахан байрадань ороходо, клеткэнүүд соо ехэ багаарда илгагдан хаагдаhан бүмбэгэр сагаахан хурьгад шэнгэхэн хурсаар абяа үгэжэ, дэбхэрэлдэн собхороодшье абана. Юрэдөө, эндэхи бүхы юумэн түл абаха харюусалгатай хаhын түлэг эхилээд байhые гэршэлнэ.

— Элэниие орхёод багашье саашаа ошохын аргагүй хаhа оробо даа, — гэжэ ахалагша хонишон Геннадий Михайлович Шарагулов хөөрэнэ. — Саг үргэлжэ хонид соогоо байгаагүйдэ аргагүй. Түрөөд хурьгаяа голохо хонидшье байха. Мүн хурьган бүхэндэ үни болгонгүй уурагыень эдюулхэ гээшэ тон шухала. Нэгэ үгөөр хэлэхэдэ, hууха сүлөөгүй хаhамнай орожо ерэбэ гээшэ.

Хонишон Шарагулов ажал хэрэгэйнгээ түлөө ходол иигэжэ hанаагаа зобожо байдаг, оролдосотой бэрхэ хүн гэжэ «Маяк» колхозойхид үниинэй мэдэдэг юм. Тэрэ колхоздоо ямар ажал хээгүйб даа. Механизатораар олон жэлдэ хүдэлөө. Далахайн отделениие эрхилэгшын тушаалшье даагаад ябаа. Теэд хаанашье ажаллахадаа оролдосотой, шадаха соогоо хэрэг бүтээжэл ябадаг байгаа. Тиимэhээ 1964 ондо колхозой коммунистнууд ажалша хүбүүе партиин гэшүүндэ нэгэн дуугаар абаа бэлэй. Тэрэ үедэ Далахайн hү hаалиин фермые даагшаар хүдэлжэ, яhала амжалта түйлаhан байха юм.

Тиихэдэ Геннадий Михайлович хонишон боложо, эрхим дүнгүүдые түйлахаб гэжэ хаанаhаа мэдэхэ бэлэй. Тиигэбэшье хонин ажалда оробол, hонин лэ hэн хаш гэжэ дотороо бододог байгаа. Гадна тэрэ үеэр колхозойнь хонидой байранууд хүдөө холуур байдаг hэн.

Дүрбэн жэлэй саада тээ Далахайда хонинной шэнэ байрын баригдахада, хонидой хэдэн отара эндэ суглуулагдаа hэн. «Гэр байрадамни дүтэ эдэ хонид асарагдаба байна, үхибүүдниишье томохонууд болобо, нэгэ отарыень тушаажа абаха юм байна», — гэhэн бодолдо абтаhан Геннадий Шарагулов түрүүшынхеэ хурьгалха түлгэнүүдые тушаажа абаба. Энээнhээ урид хонишодто трактораар үбhэ тэжээл зөөхэдөө, отделениие эрхилэгшээр ябахадаа, хонишодой ажалые харадаг байhан хадаа бүхэли hүрэг гансаараа тушаажа абаад байхадаа, тэнгэриhээ тэб гэжэ буушаhандал юушье мэдэхэгүй байгаагүй юм ааб даа. Тиигэбэшье шэнэ хонишондо үнөөхи оролдосонь, дүй дүршэл эгээл хэрэгтэй байгаа.

Түрүүшынгээ жэлдэ Шарагулов 100 хонин бүриhөө 95 хурьга абажа, толгой бүхэнhөөнь 3,2 килограмм нооhо хайшалаа бэлэй. Удаадахи жэлнүүдтэнь бүришье аза талаантай байжа, үндэр ехэ дүнгүүдые түйлаа hэн. Жэшээнь, 1979 ондо 100 эхэ хонин бүриhөө 105 хурьга түлжүүлhэн, хонин бүриhөө 5,2 килограмм нооhо хайшалhан байна.

— Үбhэ тэжээл, таряа талханай зүйлөөр элбэг байхада хонидшье тарган, түлшье hайнаар абтана бшуу. Ехэ ноохоншье хайшалагдана, — гэжэ нүхэр Шарагулов хөөрөө hэн. Гэбэшье оролдосо хэрэгтэй даа. Ажалдаа бүхы зүрхэ сэдьхэлээ үгэжэ хүдэлөөгүй hаа, амжалта түйлахань ехэл бэрхэтэй.

Энэ үнгэрэгшэ жэлдэ ехэ үбhэн, тараан абтаа. Тиимэhээ мүнөө тэрэнэй үшөөшье үндэр амжалта түйлаха байhаниинь дамжаггүй. Һүрэгтэнь бүхыдөө 410 толгой эхэ хонид бии юм. Мүнөө түрүүшын 50 гаран хурьгад абтаад байна.

Геннадий Михайлович илангаяа намарай сагта хонидоо хадагдаhан таряаланай үзүүртэ адуулжа таргалуулдаг заншалтай юм. Тобир тарганаар үбэлжэлгэдэ ороhон хонид hайн түлшье үгэдэг, үбэлдөө ехэ муудадагшьегүй. Гадна хонишон хонидойнгоо байрые өөрөө дулаалдаг, заhабарилдаг юм. Хонидоо өөрөө тон нариин нягтаар шалгажа байгаад искусственна аргаар үрэжүүлгэдэ асардаг. Хонидой ноохо хайшалалгын үедэ өорөө хажууhаань hалангүй байлсадаг юм.

Тиихэдэ мүнөө хонидой хурьгалжа байха үедэ өөрөө тусхай дэбтэр соо ямар хонин хэзээ хурьгалааб, ямар хонин эхирлээб гэжэ хуу бэшэдэг байна.

Коммунист Г. М. Шарагулов областной партийна конференциин делегадаар hунгагданхай. Ажалдаа абьяастай, нийтыншье хэрэгтэ эдэбхитэйгээр хабаададаг коммунистнууд иимэ эрхэдэ хүртэнэ бшуу. Геннадий Михайлович хэды сүлөө тухагүй ажаллажа байбашье, арадай хинагшын уялга дүүргэдэг юм.

— Геннадий Михайлович, Улаан-Үдэ конференцидэ ошоходоо, хонидоо хэндэ найдаад ябахабта? Сакманщигуудые абаагүй байналтай? — гэжэ асуубабди.

— Хүбүүмни Улаан-Үдын хүдөө ажахын техникумдэ ветеринарай курсада hурадаг юм. Һаяар амаралтада ерэхэб гэжэ бэшээ hэн. Намhаа үшөө үлүү бэрхээр хонидые мэдээд байдаг юм. Үшөө багшын дээдэ hургуулида, медучилищида hуража байhан басагадни ерэхэ, тэдэнэр туhалха, — гэжэ түрүү хонишон hанаа амархан наар харюусаа hэн.

В. ТУЛАЕВ,
манай корр.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: «Маяк» колхозой хонишон Г. М. Шарагулов.

Авторай фото.
Түнхэнэй район.

ХҮСЭЛДЭҺЭН ЭРМЭЛЗЭЛ

Улаан-Үдын горпромторгын 20-дохи магазинай наймаалагша Людмила Алексеевна Серпионовагай хуби заяан юрын лэ совет эхэнэрэй хуби заяантай адли. 1970 ондо Улаан-Үдын 42-дохи дунда hургуули дүүргэжэ, болбосоролой аттестат абахадань, тэрэнэй эсэгэ Алексей Алексеевич басаганайнгаа баярые хубаалдаха заягүй байшоо, сагhаа урид наhа бараа. Һайн сэгнэлтэнүүдтэй аттестадыень эхэнь хаража баясахадаа, басагаяа саашань hургаха гэжэ оролдоо hааб даа. Теэд гансахан эхэеэ хайрлаhандаа Люда хүдэлхэ, заводто хүдэлхэ гэжэ эрид шиидээ. Үлэмжэ гоё хүсэлдэ диилдээшьегүй hаа, hураха гэhэн эрмэлзэлээ бэелүүлхэл байхаб гэжэ этигээ hэн. Басаган эхэеэ тиигэжэ найдуулаад, «Теплоприбор» заводто хүдэлмэришэнэй хажууда hурагша болоно ороба. Заводто жэл хүдэлөөд бахадаа ГПТУ-да орожо, наймаалагшын мэргэжэл тэндэ шудалжа эхилээ. Люда нийтын хэрэгтэ оролдосотойгоор хандадаг, спортивна мүрысөөнүүдтэ, уран hайханай хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаададаг бэлэй. Энэ hургуулияа hайнаар дүүргээд, «Детский мир» гэжэ магазинда хүдэлжэ эхилбэ. Хүнтэй хөөрэлдэхэдөө шадамар, урин налгай хандасатай, hайн зантай энэ басаган гансата хүндэтэй болоhон юм, нүхэдэйнгөө дунда «манай Люда» гүүлэдэг болоо hэн.

— Наймаалагшын үнэмшэлгые ехэл гоё баяр ёhололой оршон байдалда, уянгата hайхан хүгжэм доро абаа hэмди. Оройдоошье мартадаггүйб. Магазинаймнай директор Светлана Александровна бэрхэ, хүнүүдые хүмүүжүүлжэ шададаг хүтэлбэрилэгшэ hэн даа, —гээд Л. А. Серпионова дулаахаанаар хөөрэнэ.

1979 ондо «Социалис мүрысөөндэ илагша» гэhэн тэмдэгээр шагнагдаа. Энэл ондо арадай хиналтын бүлэгэй гэшүүн болоо. Магазинуудые шалгажа, дутуу дундануудые элирүүлдэг, тэдэниие усадхаха хэмжээнүүдые абадаг байгаа.

Арбадахи табан жэлэй түсэбые дүүргээд, удаадахи табан жэлэй богонохи алхаад байхадаа, залуу коммунист Л. А. Серпионова hанааха, хөөрэхэ байhан бии. Мүнөө хүдэлжэ байhан 20-дохи магазинайнгаа ажахуудаар элдэб хэрэгсэлнүүд худалдаhан. Арбадахи табан жэлэй түсэбые болзорhоонь урид дүүргээ. 1980 оной түсэбөөр ажалшадта 304 мянган түхэригэй эд хэрэгсэлнүүдые худалдаха байгаа hаа, энэ уялгаяа болзорhоонь урид дүүргэжэ, түсэбhөө гадуур 40 мянган түхэригэй эд бараа худалдаа.

Магазиниие даагша Зинаида Ивановна Золотаревае хүмүүжүүлэгшэмни гэжэ тэрэ тоолодог. Хамта хүдэлжэ байhан нүхэдэйнгөө, ажалай ветеран Лидия Михайловна Мартынова, коммунистка Валентина Петровна Шестакова, Светлана Николаевна Морозова болон бусадай хүсөөр, туhаламжаар хүдэлмэримни, hуралсални урагшатай байгаа гэжэ Л. А. Серпионова тоолодог. Худалдаа наймаанай Москвагай институт заочноор дүүргэхэдээшье, хоёрдохи басаган — Ольгоёо хүлдэ оруулхадаашье, суг хүдэлдэг нүхэдтөө, совет хуулиин hайханда үнэн сэдьхэлhээ баясажа байhанаа мэдүүлнэ. Институт дүүргэhэн [illegible] Людмила Алексеевнагай хүсэлынь бэелээ.

Областной партийна конференцидэ делегадаар hунгагдаhан Л. А. Серпионова [illegible] хүдэлмэридэнь ушарhан дутуу дундануудые усадхахын түлөө ходо оролдожо ябадаг.

Мүнөө намтай хөөрэлдэхэ зуураа, буланда ябталаатай байhан амhартанууд, суурганууд гэхэ мэтэ заводhоо дутуутайгаар гаргагдаhан эд хэрэгсэлнүүд тээшэ заажа;

—Эдэ бидэниие хэды ехээр тухашаруулнаб. Почтоор заводтонь hөөргэнь ябуулха гээшэ яhалашье ехэ саг барана, — гэжэ голхоронгёор хөөрэнэ.

«1981—1985 онуудта, мүн 1990 он хүрэтэрхи үедэ СССР-эй Экономическа ба социальна хүгжэлтын гол шэглэлнүүд» тухай партиин XXVI съезд дээрэ харагдаха КПСС-эй ЦК-гай проекттэй танилсахадаа тэндэ худалдаа наймаанай саашанхи хүгжэлтэдэ ехэ анхаралай хандуулагдаhан тушаа ехэ hонирхолтойгоор хөөрөө бэлэй.

—Заводhоо дутуу дундатай, голодоhотой ерэhэн эд хэрэгсэлнүүдые бүхы магазинуудhаа суглуулан абаад, заводтонь ябуулдаг тусхай пункт нээгээ hаа, аша туhатай байха hэн. Юуб гэхэдэ, голодоhотой эд бараан магазинуудта олоор суглараад, складай дарамта болоно. Тиимэ эд хэрэгсэлнүүдые хэншье худалдажа абанагүй, — гэжэ Людмила Алексеевна хөөрэнэ.

Магазинай коллектив КПСС-эй XXVI съездын нээгдэхэ үдэр болотор 1981 оной түсэбэйнгөө hарын түсэбые дүүргэхэ гэжэ уялга абаад, бүхы арга боломжонуудаа элсүүлэн хүдэлжэ байна.

Г. БАДМАЕВА.

МЭРГЭЖЭЛ ШАДАБАРИИН ҺУРГУУЛИ

Үүлтэртэ малай «Семёновский» гэжэ гүрэнэй ажахын hаалишан Ф. Капитонова Марийн АССР доторoo hү hаалгаар эгээл эрхим дүн түйлаhан байна. Тэрэ республикын малшадай социалис мүрысөөндэ олон жэл удаагуур эрхимлэжэ ябана.

Арбадахи табан жэлэй түгэсхэхы жэлдэ тэрэ харуу hалдаг үнеэдэйнгээ туд бүриhөө 6 мянга гаран килограмм hү hаагаа. Коммунист Капитонова ажалайнгаа амжалтые КПСС-эй XXVI съездэдэ зорюулна.

Ф. Капитоновагай дүй дүршэлые халан абахаяа hаалишад эндэ тэндэhээ ерэжэ байдаг. Илангаяа залуушуул олоороо ерэдэг. Хүдөөгэй техническэ мэргэжэл олгодог hургуули дүүргэгшэд жэл бүри «Семеновскидо» үйлэдбэриин дүршэл шудалдаг заншалтай.

ШАХТЕРНУУД ТУХАЙ АНХАРНА

«Донецкуголь» нэгэдэлэй Горькиин нэрэмжэтэ шахтын горнягууд ажал дээрээ халуун эдеэ абадаг болонхой. Газар доро хүдэлдэг хүнүүдэй эдеэ хоол эмхидхэхэ пункт термосуудта халуун эдеэ бэлэдэдэг болонхой. Шахтернууд ажалдаа гарахадаа эдэ термосуудые абажа ошодог.

Горнягуудые хүдэлдэг газартань халуун эдеэгээр хангаха зорилготой столовонуудай филиалнууд Украинын олохон шахтануудта эмхидхэгдэнхэй.

Шахтернуудай столовонууд горнягуудые хангаха аргануудые hайжаруулна.

Пропагандист, агитатор, политинформаторнуудта туhаламжа

ОШОНЬОО — ДҮЛЭН

Бүхы совет арадай XXVI съездые нэрэтэй түрэтэйгөөр угтахын түлөө тэмсэжэ байха үедэ Ленинэй эмхидхэhэн «Искра» газетын 80 жэлэй ой hаяхана гүйсэбэ. Декабристнуудай Пушкинда эльгээhэн харюуhаа абтаhан «Ошонhоо дүлэн бадарха!» гэhэн уряа доро 1900 оной декабриин 24-дэ тус газетын түрүүшын номер гараа hэн.

Энэ хадаа большевизмын түүхын эхин шатада болоhон шухалын шухала удха шанартай үйлэ хэрэгүүдэй нэгэн мүн. Ленинскэ «Искрын» 80 жэлэй ойе үргэнөөр тэмдэглэhэн ушар партимнай гаталhан алдарта үе сагай мүнөөдэрэй харьялма урасхалтай таhаршагүй нягта холбоотой байhан тушаа коммунистнуудай, бүхы совет арадай мэдэрэн этигэжэ байhаниие гэршэлнэ. Мүн лэ Коммунис партиин сэсэн мэргэн революционно hургаалай, пролетарска үзэл сурталай, эрдэмэй үндэhэ hууритай политикын уг залгамжалан хүгжэжэ байhаниие харуулна.

Марксистска парти байгуулхадаа нийтэ ородой политическэ газетэ шиидхэхы үүргэ дүүргэхэ ёhотой гэhэн тобшолол В. И. Ленин бүри Сибириин сүлэлгэдэ байхадаа хэhэн юм. Социал-демократическа хүдэлөөн доторхи элдэб хэлбэрилгые усадхахын тула үзэл сурталай ба эмхидхэлэй талаар таранхай жэжэ байhан партиин бүлэгүүдые централизованно нэгэн пролетарска парти болгон нэгэдүүлхэ хэрэгтэ имагтал газетэ арга нүхэсэл болохо зэргэтэй байгаа. Революционно газетэгүйгөөр «бүхы хүдэлмэришэдэй хүдэлөөнэй ямаршье үргэн эмхи байгуулха арга боломжо манда үгы» гэжэ Ленин онсолон тэмдэглээ hэн.

1900 оной январь hарада, сүлэлгын болзорой дүүрэмсээрнь, В. И. Ленин газетэ эмхидхэхын тула эршэмтэйгээр ябуулга хэжэ эхилбэ. «Искра» гэhэн газетэ, «Заря» гэhэн теоретическэ журнал хэблэхэ тухай Ленинэй табиhан проект Псковто үнгэрhэн суглаан дээрэ hайшаагдаба. Һүүлээрнь Ленин өөрөө Москва, Петербург, Уфа, Смоленск, Ригэ, Нижний Новгород, Самара, Сызрань, Подольск гэhэн городуудаар ябажа, И. В. Бабушкин, П. Н. Лепешинский, А. Д. Цюрупа, И. И. Радченко, И. Х. Лалаянц, Л. М. Стопани гэhэн нэгэн hаналта өөрынгөө нүхэд, социал-демократнуудтай уулзажа, «Искра» дэмжэхэ бүлэгүүдые эмхидхэхэ, саг үргэлжэ материал эльгээжэ байха тухай тэдээнтэй хэлсэбэ.

Россида бэлэдхэл хэhэнэй hүүлдэ, Ленин хилын саана гараба. Швейцарида тэрэ Плехановай «Ажалые сүлөөлгэ» гэhэн бүлэгтэй ерээдүйн газетые сугтаа хэблэхэ тухай хэлсээ эхилээ hэн.

Хоёр бүлэг хоорондоо арай шамай гэжэ үгээ ойлголсожо, хэлсээгээ баталба. Редакциин бүридэлдэ В. И. Ленин, Г. В. Плеханов, В. И. Засулич, Ю. О. Мартов, П. Б. Аксельрод, А. Н. Потресов гэгшэд оробо.

1900 оной декабриин 24-дэ Лейпциг хотодо (Германи) «Искрын» түрүүшын номер гараба. Россин социал-демократическа партиин мэдэлдэ ородог гэжэ газетын титулдэ тэмдэглээтэй hэн.

«Манай хүдэлөөнэй тон шухала зорилгонууд» гэжэ В. И. Ленинэй бэшэhэн «Искрын» нэгэдэхи номерой түрүү бэшэг Росси дотор марксистска парти байгуулха хэрэгые гол шухала зорилго болгон табиhан юм. Мүн лэ, иимэ парти байгуулха хэрэгтэ «Искра» зорюулагдаhан гээшэ ааб даа.

1901 оной май hарада «Искрада» толилогдоhон «Юунhээ эхилхэб» гэhэн статья соогоо Ленин марксистска нэгэн нийтэ парти байгуулха тушаа үргэн олондо мэдээжэ болоhон түсэб дурадхаба. Нютагай социал-демократическа эмхинүүдэй хүдэлмэридэ кружогоор дашуурагла, зүндөө ябалгые ленинскэ «Искра» буруушаагаа, Россида революционно парти байгуулхада үсэд эсэргүүсэhэн «экономистнуудай» ябуулгые элиршэлэн шүүмжэлээ.

В. И. Ленин «Искрын» үүсхэлшэ ба эмхидхэлшэ байхаhаа гадна тэрэнэй ахамад ударидагша, гайхамшагта редактор ба публицист байhан юм. Россида парти байгуулгын ба ангиин тэмсэлэй гол бүхы асуудалнуудаар статьянуудые «Искрада» тэрэ бэшэдэг, уласхоорондын байдалай шухала үйлэ хэрэгүүдые шэнжэлдэг, хамтаран ажаллаха хэды олон редакторнууд ба агентнүүдтэй бэшэг абалсадаг, «Искрын» талые баримталагшадтай ходоодоо нягта холбоотой байдаг hэн.

Редакциин секретариин уялга дүүргэгшэ Н. К. Крупская «Искрада» В. И. Ленинэй үнэн зүб туhалагша байгаа.

В. И. Ленин гурбан жэл соо өөрынгөө 50 гаран статья «Искрада» толилhон байна. Тэдээн соогоо Россида марксистска партиин үзэл сурталай, теоретическэ, политическэ, эмхидхэлэй гол ёhонуудые болон тэрэниие байгуулха түсэб табижа, Устав, Программа, стратеги болон тактикын түхэл шэнжэ болон үндэhэ hууринуудыень тодорхойлhон байна.

1902 оной март hарада гараhан «Юу хэхэб?» гэжэ В. И. Ленинэй ном үзэл бодолой талаар «экономизмые» бута сохилгодо, партиин зэргэнүүдые нэгэдүүлгэдэ шухала удха шанартай байба. Искровскэ тактикын, искровскэ стратегиин нийтэ согсолбори гэжэ Ленин тэрэнээ дарууграар нэрлэдэг hэн. Мүн тус ном соо шэнэ түхэлэй парти тухай бүгэдые ниитэлhэн ленинскэ hургаал оробо. РСДРП-гэй комитет ба эмхинүүдтэ ленинско-искровскэ шэглэлэй илалтада энэ ном ехэтэ нүлөөлhэн юм.

1903 ондо үнгэрhэн РСДРП-гэй II съездын бэлэдхэлдэ «Искра» шиидхэхы үүргэ дүүргээ hэн. Революционно марксистска эмхинүүдые нэгэдүүлгын үе шата эгээл эндэ түгэсэжэ, Ленинэй тодорхойлhон хараа шугамай ёhоор, хүдэлмэришэн ангиин парти байгуулагдаба.

«Искра» бодото дээрээ нийтэ ородой газетэ байhан. Баруун хилэhээ Сибирь хүрэтэр бүхы орон соогуур тарадаг hэн. Тэрэниие дамжуулха гээшэ ехэл hаад түбэгтэй байбашье, революционернүүд үнэхөөрөөл ами бэеэ хайрлангүй, шэн зоригой жэшээ харуулан оролдодог hэн.

Германи, Англи, Египет, Болгари, Перси, Швеци hэтэ гаран, хила шадархи, далайн эрьедэхи олон хотоор ленинскэ «Искра» Росси худар ошодог hэн. Хаанта засагай хархис этэгээдүүдэй хүсөөр дараха hэдэлгэнүүдhээ уламжалан, «Искрын» багашаг тираж (6—7 мянган экземпляр) бүришье доошоо ородог hэн. Зүгөөр Ленинэй болон «Искрын» тала баригшад газетынгээ нүлөөе ехэ болгохын түлөө али болохо хэмжээнүүдые абадаг байба. Газетын зарим номернуудые шэнээр барлаха нюуса типографинууд Кишинев, Баку, Нижний Новгород, Умань хотонуудта нээгдэбэ.

Сибирьтэ социал-демократическа хүдэлөө хүгжөөлгэдэ «Искра» горитой нүлөө үзүүлбэ. Красноярск, Эрхүү, Шэтэ болон бусад Сибириин хотонуудhаа ерэhэн корреспонденцинүүд тэндэ толилогдобо, социал-демократическа эмхинүүдэй хүдэлмэриин түхэл шэнжэ ба онол арганууд тушаа заабари тэрэнэй хуудаhануудэ дээрэ үгтэбэ.

«Юунhээ эхилхэб?», «Юу хэхэб?» гэhэн В. И. Ленинэй зохёолнууд социал-демократическа эмхинүүдэй ленинскэ «Искрын» хараа шугам батаар баримталха хэрэгтэ нилээд нүлөө үзүүлhэн юм.

Тэрэ үедэ Дээдэ-Үдэдэ байhан большевигууд И. Г. Шульц, А. А. Гордеев түрүүтэй социал-демократическа бүлэг эдэбхитэй ажал ябуулга дэлгэрүүлбэ. Машинист И. Якутовай толгойлhон, Мысовой станциин социал-демократическа бүлэг түмэр замшадай дунда нилээд хүдэлмэри ябуулhан байна. Тус бүлэгэй гэшүүд стачечна тэмсэлэй удха шанар тухай хүдэлмэришэдтэ ойлгуулдаг В. И. Ленинэй «Юунhээ эхилхэб?» гэhэн зохёол, «Искрада» толилогдоhон «Офицернүүдтэ» гэhэн уряа болон бусад хэблэлнүүдые тараадаг hэн.

Эндэхи социал-демократическа эмхинүүдые нэгэдүүлгын хэрэгтэ 1903 ондо Эрхүүдэ үнгэрэгдэhэн РСДРП-гэй Сибириин Союзай түрүүшын конференци эмхидхэлэй ба үзэл сурталай талаар нилээд үүргэ дүүргэhэн түүхэтэй.

«Искрын» үүргэ гансашье үзэл сурталаар дэлгэрүүлгээр, революционно манлайе политическэ талаар хүмүүжүүлгээр ба политическэ союзнигуудые бэедээ таталгаар хизаарлагдадаггүй hэн. «Газетэ хадаа хамтын пропагандист, хамтын агитатор байхаhаа гадна, мүн хамтын эмхидхэлшэ болоно», — гэжэ В. И. Ленин заадаг hэн.

«Искрые» тойроод, тэрэнэй нүлөөн доро партиин үндэhэ hуури, бата нэгэдэл болоhон олон тоото эмхинүүд бүрилдэбэ. «Искрын» агентнүүдэй дунда партиин элитэ ажал ябуулагшад И. В. Бабушкин, Н. Э. Бауман, Р. С. Землячка, И. Ф. Дубровинский, М. И. Калинин, Л. Б. Красин, Г. М. Кржижановский, Е. Д. Стасова, М. И. Ульянова, В. П. Ногин гэгшэд бии hэн.

Россин хаанта засагые hүнөөhэн, мүнөө үедэ бүхы бүмбэрсэг дээрэ соробхилон мандажа байhан унтаршагүй революционно дүлэ бадарааха хэрэгтэ Ленинэй «Искра» хэлэшэгүй ехэ аша габьяатай.

А. ТЫХЕШКИН,
Буряадай хүдөө ажахын институдай КПСС-эй түүхын кафедрын ахалагша багша.

АРМЕНИИН ССР. Ереванай шинын бүтээдэг завод республикын түрүү предприятинуудай нэгэн юм. Эндэ бүтээгдэhэн шинын Венгри, Монгол, Куба худар эльгээгдэдэг юм. КПСС-эй XXVI съездын хүндэдэ түсэбhөө гадуур үшөө 700 мянган түхэригэй продукци үйлэдбэрилхэ гэhэн уялгаа дүүргэхын түлөө Ереванай шинын бүтээгшэд оролдоно.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: № 3 цех дотор автопокрышкануудые вулканизацилха шэнэ линии.

ТАСС-ай фотохроника.

ТҮРЭЛ ОРОНОЙ ТҮҮХЭҺЭЭ

ТҮРҮҮШЫН КОММУНИСТНУУДАЙ НЭГЭН

Советскэ Союзай коммунистнуудай эгээл дээдэ орган болохо съездүүдэй удха шанар угаа ехэ. Түүхын али нэгэ шатада партиин бэелүүлхэ дотоодын болон гадаадын политика хараалдаг, ороной социально-экономическа хүгжэлтын саашанхи замые тодорхойлдог байһаарaа тэрэнэй дүүргэдэг үүргэ тобойн элирнэ бшуу.

КПСС-эй үнгэрһэн 25 съездүүдэй арбан хоёрын В. И. Ленинэй энхэ мэндэ ябажа байха үедэ тэрэнэй өөрын хүтэлбэри доро болоһон байна. Манай нютагай басаган Мария Алексеевна Слободчикова тэдэнэй нэгэнэй—арбадахи съездын делегат байха үндэр ехэ хуби заяанда хүртэһэн намтартай.

Капитализмһаа социализмда шэлжэн орохо замууд тухай, пролетариат болон таряашадай хоорондо хани барисаата холбоо байгуулха шухала байһан тухай, орон доторхи гүрэнэй, ажахын болон соёлой ажабайдалые хүтэлбэрилхэ хэрэгтэ партиин бэелүүлхэ шиидхэхы үүргэ тухай, партиин бата нэгэдэлые нюдэнэй сэсэгы мэтэ сахин хамгаалха тухай, парти ба партийнабэшэ олониитэ хоёрой хоорондо эбдэршэгүй холбоо байгуулха тухай программна үгэ тэрэл съезд дээрэ В. И. Ленин хэлээ һэн бшуу.

Ингэжэ 1918 онһоо РКП (б)-гэй гэшүүн, Байгал шадарай нютагуудые гадаадын булимтарагшадай, сагаантанай эзэмдэжэ байһан хатуу сагта партийна нюуса хүдэлмэри ябуулгада эдэбхитэй хабаадалсаһан, РКП(б)-гэй Верхнеудинскын городской комитедэй секретарь байһан, ДВР-эй революционно армида һайн дураараа орожо, Шэтэ хотые сагаан гвардеецүүдһээ сүлөөлэлсэһэн Мария Алексеевна Слободчикова Ленин багшын түүхэтэ үгые дуулаһан бэлэй.

М. А. Слободчикова 1897 ондо Хоринн районой Хүл тосхондо түрэһэн юм. Верхнеудинскын эхэнэрнүүдэй гимназиин ахалагша классуудта һуража байхадаа, политическэ сүлэлгэдэ байһан большевигүүд В. М. Серов, Е. А. Петров гэгшэдэй эмхидхэһэн «амаралтын үдэрэйуншалгада» тэрэ ябадаг һэн.

Гимназияа дүүргэмсээрээ 1916 оной намар Петроград хото ошоһон юм. Тэндэ почтамтын почтово-телеграфна алба хаагшаар хүдэлхэ зуураа, эхэнэрнүүдэй технологическа институтда һуража эхилбэ. Тэндэл байхадань февральска буржуазно-демократическа революци болобо. Энэл үедэ тэрэ революционно хүдэлмэридэ эдэбхитэй оролсоһон байна бшуу. Тиимэл һүрөөтэ сагта Мария Алексеевна «Энэ революциин үедэ пролетариадай бэелүүлхэ зорилгонууд тухай» В. И. Ленинэй апрелиин 4-дэ хэһэн элидхэлтэй танилсаһан, партиин Программа болон Устав шудалһан, большевигүүдэй партида орохоёо бэлдэжэ эхилһэн.

1918 оной февраль һарада М. А. Слободчикова Верхнеудинск бусажа ерэбэ. Тэрэ дары революционно хүдэлмэри ябуулха хэрэгтэ хам оролсоо. Кооперативуудай Прибайкалиин холбооной инструктораар хүдэлжэ байхадаа, тэрэ хүдөө тосхонуудаар ходо ябажа, үгтэһэн партийна бүхы даабаринуудаа үнэн сэхээр дүүргэдэг, тосхон һууринуудта, хүдөө нютагуудта Совет засаг байгуулха хүдэлмэридэ эдэбхитэй хабаададаг бэлэй.

1918 оной август һарын һүүл багаар семеновецууд болон гадаадын интервентнүүд Верхнеудинск хотые эзэлээ. Тиимэ түгшүүрилтэй шангa сагта Мария Алексеевна эндэ нюуса хүдэлмэри ябуулаhaa. РКП(б)-гэй Верхнеудинскын подпольно комитедэй даабаряар эндэһээ гаража ошохо нүхэдтөө нюуса паспорт дамжуулан барюулдаг, политическэ хэрэгээр түрмэдэ, мүн концлагерьта хаагдаһан хүнүүдтэ, улаан гвардеецүүдтэ туһаламжа үзүүлхэ хүдэлмэри ябуулдаг һэн. Мүн уулзалга эмхидхэдэг нюуса байратай байжа, тэндээ подпольно комитедэй документнүүдые, тамгыень, листовконуудые тэрэ хадагалдаг байгаа.

Сагаантан болон гадаадын булимтарагшадай эзэмдэлгэһээ Верхнеудинскын сүлөөлэгдэһэн дары 1920 оной март һарын эхеэр партийна суглаан зарлагдажа, тэндэ М. А. Слободчикова РКП(б)-гэй Верхнеудинскын комитедэй гэшүүнээр һунгагдаад, тэрэ комитедэй секретаряар хүдэлжэ эхилбэ.

1920 оной апрель һарада Верхнеудинск хотодо Прибайкалиин ажалшадай съезд зарлагдаба. РКП(б)-гэй ЦК-гай заабарие бэелүүлэн, энэ съездэ хабаадагшад ДВР байгуулха тухай декларaци абаһан байна. Тиигэжэ японтоной Алас-Дурные эзэмдэхэ һүйдхэлтэ эрмэлзэлые һулаарyулха арга боломжо тоггоогдоһон бэлэй. Хэнэйшье мэдэһээр, Прибайкалиин ажалшад ДВР байгуулха тухай шиидхэбэрие буруушаангяар угтаа һэн. Теэд энэ хадаа саг зуурын хэрэг байгаа һааб даа. Энээнэй ушар удхые олониитэдэ ойлгуулхын тула большевигүүд ехэ хүдэлмэри ябуулһан юм. Энэ хүдэлмэридэ М. А. Слободчикова эдэбхитэйгээр хабаадалсаа.

ДВР-ые байгуулхатаяа хамта өөрын зэбсэгтэ хүсэнүүдые — Арадай-революционно армиие они болгохын тула орон хэмжээнүүд абтажа эхилээ. Олон хүнүүд ДВР-эй Арадай-революционно армида һайн дураараа ороһон. Тэдэнэй дунда М. А. Слободчикова байһан. РКП (б)-гэй Верхнеудинскын комитедэй секретарь ябаһан Мария Алексеевна Шэтые, Байгалай урда бэеые бүхы дээрэнь сүлөөлхэ ехэ тэмсэлдэ хабаадалсаһан дайшалхы намтартай.

Сүлөөрэлгын энэ дайн байлдаанай дүүрэхэлээр Слободчикова Арадай-революционно армиһаа дуудагдажа, РКП(б)-гэй Забайкалиин губкомой эхэнэрнүүдэй таһагай инструктораар томилогдобо. 1921 оной февраль һарада РКП(б)-гэй Забайкалиин губернскэ нэгэдэхи конференци болоо һэн. Энэ конференцидэ хабаадагшад Мария Алексеевнае РКП(б)-гэй X съездын делегадаар һунгаһан байна.

РКП(б)-гэй X съезд, хэнэйшье мэдэһээр, 1921 оной март һарын 8—11-нэй үдэрнүүдтэ болоҗо үнгэрһэн. Арадай ажахые һэргээн хүгжөөхэ зорилгонуудые, социализм тээшэ дабшалгын гол зам тодорхойлһон энэ съездын удха шанар айхабтар ехэ.

1921 оной сентябрь һарада М. А. Слободчикова Москвагай Свердловой нэрэмжэтэ Коммунис университедтэ һурахаар эльгээгдэбэ. Тэрэнние дүүргэһэнэйнгээ удаа партийна органуудта хүдэлжэ, элдэб тушаалнуудые даажа ябаа. 1928 ондо Москвадахи Ломоносовой нэрэмжэтэ автотранспортна институтда һурахаар ябуулагдаа һэн. Тэрэниие дүүргэд, Москва хотын Лихачевой нэрэмжэтэ автозаводто инженер-технологоор, мастераар, лабораториин наладчигаар хүдэлөө. Тиихэ зуура пропагандистка ехэ хүдэлмэри ябуулдаг һэн.

1938 ондо М. А. Слободчикова Москва городой КПСС-эй Пролетарска райкомой пропаганда ба агитациин таһагые даагшаар дэбжүүлэгдэһэн байна. Удаань КПСС-эй горкомой дэргэдэхи марксизм-ленинизмын үдэшын университедэй директорээр хүдэлмэрилөө. Мүнөө наһанайнгаа амаралтада гарaнхай. жаргажа ябаашье һаа, партиин съездүүдэй материалнуудые, марксизм-ленинизмын сургалые, партиин болон правительствын шухала шиидхэбэринүүдые тайлбарилан ойлгуулха, коммунизм байгуулагшадые хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ эдэбхитэй хабаадалсаһаар.

Д. ЦЫРЕНОВ.

ГЕРМАНИИН ДЕМОКРАТИЧЕСКА РЕСПУБЛИКА. Түрүүшын социалис немец түрэнэй ажабайдалда гайхамшагта социальна хубилалтанууд болоҗо үргэлжэлнөөр. Хүн зонойнь байдал һуудал улам һайжарна. Шэнэ һургуули, больница, амаралтын газарнууд, библиотекэнүүд нээгдэбэ. Болохоёо байгаа СЕПГ-гэй X съездые ГДР-эй ажалшад шэнэ амжалтануудаар угтахань ха юм.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Боккольт тэгшын бүлэдэ зол жаргал нэмэбэ. Нойбранденбургын нарайлалгын гэртэ тэрэнэй һамган басага түрэжэ, ГДР-эй шэнэ эрхэтэн мүндэлбэ.

АДН—ТАСС-ай фото.

БАЯН УРГАСА АБАХЫН ТУЛА

СОФИ. Баян ургаса абаха гээшэ хүдөө ажахын мэргэжэлтэдэй ба энэ һалбариин эрдэм-шэнжэлгын эмхи зургаануудай гол зорилго мүн. Эрдэмтэд ба мэргэжэлтэд туршалгын зургаан баазада бүхы хүдэлмэриеэ эрхилдэг юм. Тэдэнэй бүхы ажал хүдэлмэриие ороной ниислэлэй Никола Пушкаровай нэрэмжэтэ хүрьһэнэй ба ургаса уридшалан багсаалгын түбэй институт хүтэлбэрилдэг байна.

Михайловградска округой Ковачица гэжэ һууриндахи туршалгын бааза мүнөө ёһоороо научна түб болонхой юм. Эндэ 200 гаран гектар талмай дээрэ элдэб сортын кукуруза ургуулагдадаг, [illegible] гараса, хүгжэлтэ, ургасань нарин нягтаар шэнжэлэгдэдэг.

АЛДАРТА ОЙГОО ТЭМДЭГЛЭБЭ

БУДАПЕШТ. Хүдөө ажахын хүдэлмэришэдэй бүхэвенгриин холбооной байгуулагдаһаар 75 жэлэй ой гүйбэ. Хүдөө нютагуудта жалладаг үгытэй ангиин дайшалхы эмхи болоһон энэ холбоон социалис ёһоор хүнониие хүмүүжүүлгэдэ горийн үүргэ дүүргэһэн юм. Оронной сүлөөлэгдэхэһөө урда тээ коммунистнууд бүхы ажал ябуулгаяа энэ эмхидэ түшэглэн хүдөө нютагуудта эрхилэг байһан гээшэ. Тэрэ холбооной үг залгамжалагша эмхи болохо хүдөө ажахын, ой модоной ба уһанай ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюз мүнөө өөрынгөө зэргэдэ 150 мянган хүниие нэгэдүүлнэ. Венгриин Арадай Республикын хүдөө ажахые социалис замаар хүгжөөхэ хэрэгтэ энэ профсоюзай гэшүүд эдэбхитэйгээр хабаадана гээд тэмдэглэлтэй.

БАРИЛГЫН ЭРШЭ ҮРГЭДЭНЭ

ГАВАНА. Эрхэ сүлөөгэй арал дээрэ барилгашадые «сагаан каскатан хүнүүд» гээд нэрлэдэг юм. Тэдэнэр орон доторoo ехэ хүндэтэй. Тиимэншье гайхалгүй ааб даа, түб гэхэдэ, Кубын нютаг бүхэндэ баригдажа байһан байшангуудые, башенна крануудые харахат.

Үнгэрһэн табан жэлэй туршада орон дотор барилгын хүдэлмэриин эршэ, дэбисэ илангаяа үргэдөө һэн. 1976—1980 онуудай туршада дүн хамта 7 миллиард песо үнэ сэнтэй барилга хэгдээ. Тэдэнэй дунда 300 гаран промышленна объект ороно.

ШЭНЭ ЗОРИЛГОНУУДЫЕ ХАРААЛБА

БЕРЛИН. Галле хотодохи Вильгельм Пикэй нэрэмжэтэ Мансфельдскэ комбинат ГДР-эй үнгэтэ металл үйлэдбэрилдэг предприятинуудай эгээл томонь юм. Һаяхана комбинадай коллектив СЕПГ-гэй X съездын хүндэлэлдэ шэнэ зорилгонуудые хараалба.

Баярай митингдэ хабаадаһан СЕПГ-гэй Политбюрогой гэшүүн, СЕПГ-гэй ЦК-гай секретарь Г. Миттаг комбинадай коллективэй үүсхэлые дээрөөр сэгнэхэ зуураа, ГДР-эй коммунистнуудай ээлжээтэ хуралдаанай хүндэлэлдэ зорюулагдаһан энэ үүсхэлтнай арадай ажахын хүгжэлтэдэ шиидхэхы удха шанартай байха гээд тэмдэглээ.

(ТАСС).

ХИЛЫН СААНАҺАА
ТАСС АПН

ЭХЭ ОРОНОО ХАМГААЛХА—ЭРХЭТЭН БҮХЭНЭЙ УЯЛГА

КАБУЛ. ДРА-гай Революционно Соведэй Президиумэй заседани эндэ болобо. Б. Кармалиин түрүүлэлгэ доро тэрэ үнгэрһэн байгаа. Бүгэдэ нииитын сэрэгэй алба хэлгэ тухай хуули заседани дээрэ баталагдан абтажа, хүсэндөө оробо. Урда тээнь НДПА-гай ЦК-гай Политбюрогоор, ДРА-гай правительствоор һайшаагдаһан шэнэ хуулиин баталагдан абтаһантай дашарамдуулан, НДПА-гай Центральна комитедэй, ДРА-гай Революционно Соведэй ба правительствын оронойнгоо арадта, зэбсэгтэ хүсэнүүдтэ хандаһан хандалгые ДРА-гай Революционно Соведэй Президиум мүн лэ батaлба.

ДРА-гай зэбсэгтэ хүсэнүүдые бэхижүүлхэ зорилготойгоор бүгэдэ нииитын сэрэгэй алба хэлгэ тухай хуули абтаба гэжэ хандалга дотор сааш адаа хэлэгдэнэ. Эхэ ороноо хамгаалга, арадтаа алба хэлгэ хадаа ороной эрхэтэн бүхэнэй эгээл үндэр дээдын, нангин уялга болоно гэжэ энэ хуули дотор тэмдэглэнэ. ДРА-гай баатар габьяата зэбсэгтэ хүсэнүүдтэ алба хэхэ гээшэ ороной хүн зоной тон хүндэтэй, патриотическа уялга болоно гээд сэгнэгдэнэ. Энэ хуули орон доторoo түнн түбшэн, амгалан байдал хангаха, Демократическа Афганистанай эрхэ сүлөө, бэеэ даaһан байдалые хамгаалха талаар шэглүүлэгдэнхэй гэжэ хандалга соо хэлэгдэнэ. Хориһоо дүшэ хүрэтэр наһанай хүнүүдые армиин албанда татахые хараална.

ПАРТИИН ЗОРИЛГОНУУД ЗҮБШЭН ХЭЛСЭГДЭБЭ

РИМ. Италиин Коммунис партиин Центральна Комитедэй ба Центральна шалгалтын комиссиин пленум эндэ болобо. Зүблэхэ зүйлэй гол асуудалаар—«Мүнөөнэй политическэ шатада партиин бэелүүлхэ зорилгонууд» гэһэн асуудалаар ИКП-гэй хүтэлбэриин гэшүүн Дж. Наполитаны хэһэн элидхэлые тэрээндэ хабаадагшад зүбшэн хэлсэһэн байна.

Парти доторой демократиие хүгжөөхэ, партиин зэргэнүүдые нэгэдүүлхэ, мүнөөнэй оршон байдалда бусад политическэ хүсэнүүдтэй харилсаа холбоо тогтоохо, зонхилхы христианско-демократическа партиин ороноо хүтэлбэрилхэ аргагүй байһанаа улам үргэнөөр харуулжа байһан оршон байдалда гүрэниие хүтэлбэрилгэдэ Италиин Компартиие элсүүлэн хабаадуулгын хараа түсэбүүдые зүбшэн хэлсэхэ шухала гэжэ эдэнэр үгэ соогоо мэдүүлбэ.

ИКП-гэй Генеральна секретарь Э. Берлингуэр пленумэй хүдэлмэриин һүүлшын үдэртэ үгэ хэлэбэ. Дж. Наполитано түгэсхэлэй үгэ хэлээ.

ЦК болон ЦКК-гай пленум тогтоол батaлан абахадаа, Дж. Наполитаны хэһэн элидхэлые, түгэсхэлэй үгые, Э. Берлингуэрэй хэлэһэн үгые һайшаалан байгаа.

ПНОМПЕНЬДЭ МИТИНГ БОЛОБО

ПНОМПЕНЬ. Кампучиин арад НРК-да шэнэ общество байгуулгын үндэһэ һуури табиха, ороноо һэргээхэ программые залан сэхээр бэелүүлжэ байна гэжэ Аршалан абаралгын нэгэдэмэл фронтын ЦК-гай Түрүүлэгшэ, Кампучиин Арадай-Революционно Соведэй Түрүүлэгшэ Хенг Самрин мэдүүлбэ.

Пол Подой дахуулнуудһаа Пномпениие сүлөөлһөөр, Кампучида революционно патриотическа хүсэнүүдэй илалтын хоердохи жэлэй ондо зорюулагдаһан митинг дээрэ тэрэ үгэ хэлээ. Үнгэрһэн хоер жэлэй турша соо ЕФНСК болон НРСК-гай хүтэлбэри доро Кампучиин арад һандаргагдаһан арадай ажахыгаа һэргээлгэдэ, национальна соёл культураяа хүгжөөлгэдэ ехэ амжалта туйлаа гэжэ Хенг Самрин хэлэбэ. Залуу республика уласхоорондын оршом соо нэрэ хүндэтэй болоҗо байна. Гуша гаран гүрэн болон национально-сүлөөрэлгын хүдэлөөн тэрэниие мэдэрээ.

Арадай засагай дээдын зургаанда энэ жэлдэ үнгэргэгдэхөөр хараалагдаһан бүгэдэ нииитын һунгалта арад үндэһэтэдэн нэгэдэлые бэхижүүлхэ, демократиие хүгжөөхэ хэрэгтэ ехэ удха шанартай байха юм гээд үгэ хэлэгшэ тэмдэглээ. Бэеэ даaһан байдалтай эб найрамдалта гүрэниие байгуулжа байгаа, американ империализмын, Хитадай ээрхэн зонхилолгын, уласхоорондын хархис хүсэнүүдэй харата ябуулгануудта эсэргүүгээр тэмсэжэ байгаа Кампучиин арадай политическэ нэгэдэлые энэ һунгалта элирхэйлэн харуулха байна.

Шэнэ байдал байгуулхадань Арадай Кампучида али бүхы туһаламжа, дэмжэлгэ үзүүлһэнэйнь түлөө Хенг Самрин Кампучиин бүхы арадай зүгһөө Советскэ Союзда, Вьетнамда, Лаосто, бусад социалис оронуудта баяр баясхалан хүргэбэ.

САЛЬВАДОРТОХИ БАЙДАЛ

ВАШИНГТОН. Сальвадорто американ сэрэгэй туһаламжа үзүүлэлгэ һэргээхые гүрэнэй департаментын американ оронуудай хоорондохи сэрэгүүдые шиидхэдэг бюро дурадхаа гэжэ «Вашингтон пост» газетэ мэдээсэнэ. Зургаан вертолёт, хэдэн миллион долларой зэбсэг хэрэгсэлнүүдые эльгээхэ, мүн энэ неделидэ наада захань американ сэрэгэй зургаан советнигые тиишэ ябуулха байна.

Стратегическэ шухала удха шанартай Сальвадор «Латиин Америкэдэ американ шэнэ захиргаанай коммунистнуудта эсэргүү политика бэелүүлгын түрүүшын зүйл болохо юм» гэжэ Эй-Би-Си гэдэг телекомпаниин корреспондент мэдээсэнэ. Республиканска шэнэ захиргаанай туһаламжа, дэмжэлгэ үзүүлхэ байһанда этигэн найдажа. Сальвадорой хархис правительство «зүүнэй үзэлтэй хүсэнүүдтэ эсэргүү эрид шууд добтолго хэжэ, эгээл хатуу шанга хашалта харшалалтануудые үүдхэжэ байна» гэжэ корреспондент заана.

ГАВАНА. Хэды хашалта харшалалтануудые хээшье һаань, Сальвадорой эсэргүүсэлтын хүсэнүүд правительствын сэрэгүүдтэ шанга харюу сохилтонуудые үгэнэ. Пренса Латина гэдэг информационно агентствын мэдээсэһэнэй ёһоор, үнгэрһэн үдэрнүүдтэ бүхы орон дотор Фарабундо Мартиин нэрэмжэтэ Национальна сүлөөрэлгын фронтын (ФНО) отрядуудай, армиин подразделенинүүдэй хоорондо үнгэрһэн үдэрнүүдтэ зэбсэгтэ тулалдаанууд болоһон байна. Хунтын сэрэгүүд Сан-Мигель департаментын хойто хубидахи Сесори тосхонһоо, ниислэл хотоһоо хойгуур 90 километртэ байдаг Вилья-Виктория хотоһоо үлдэгдэн намнагдаһан байгаа. Усулутан департаментда болоһон шанга байлдаануудай үедэ патриодууд ехэ хохидолдо ороһон армиин подразделенинүүдтэ туһаламжа болгожо эльгээгдэһэн сэрэгэй эскадрилиин бүридэлһөө Сальвадорой агаарай-сэрэгэй хүсэнүүдэй вертолёдуудые буудажа унагааба. Сальвадорой Обороныын министерствын мэдээсэһэнэй ёһоор, энэ жэлэй 9 үдэрэй туршада соо хунтын хоёр вертолёт нэгэ самолёт унагаагдаа.

ЯПОНОЙ АГЕНТСТВЫН МЭДЭЭСЭЛ

ТОКИО. ВСНП-гэй саг үргэлжын комитедэй түрүүлэгшын орлогшо Ляо Чэнчжи Японой делегациин гэшүүдтэй хөөрэлдэхэдөө, КПК-гай ЦК-гай мүнөөнэй түрүүлэгшэ Хуа Гофэн 1976 ондо Пекиндэ Тяньаньмэниин талмай дээрэ болоһон жагсаалые намнан мүрдэһэнэй түлөө харюусалга дааха байха, тиихэдэ тэрэ нииитын аюулгүйе сахиха министрэй тушаал даадаг байһан юм гэжэ лаблан батaлба. Энээн тухайда Киодо Цусин агентствын корреспондент Хитадай ниислэлһээ мэдээсээ.

Хуа Гофэн Хитадай экономикые муугаар хүтэлбэрилһэнэй түлөө харюусалгаһаа хулжан зайсажа шадахагүй гэжэ Ляо нэмээн хэлэбэ. Тиимэ болохолоороо, Хуа ерээдүй ойрын сагта политическэ тушаалһаа бууха байха гээд ойлгохоор Ляо Чжэнчжи хэлээ гэжэ тус корреспондент бэшэнэ.

КПК-гай ЦК-гай пленум зарлаха бэлэдхэл хэгдэжэ байнхай, «зарим тушаалтадай һэлгэлтэ болохоор» хүлеэгдэнэ гэжэ Хитадай ажал ябуулагша уулзалгын үедэ мэдээсээ юм ха. Гэхэ зуура, пленумэй болохо сагые тэрэ дурдаагүй байна.

Уласхоорондын ШЭНЖЭЛЭЛ

БҮХЫ АРАДУУДТА АМГАЛАН ТАЙБАН БАЙДАЛ

Дэлхэйн арадууд шэнэ этигэл найдабаритайгаар, эб найрамдалай түлөө тэмсэлээ үргэлжэлүүлхэ хүсэл эрмэлзэлтэйгээр шэнэ жэлдэ оронхой. Гэбэшье 1981ондо уг залгамжалан бага бэшэ бэрхэшээлнүүдэй хүртэлсэһэниие осоронгүй байжа болохогүй ааб даа. Дэлхэйн хархис хүсэнүүдэй, сэрэгэй-промышленна комплекснуудай удамаршадай оролдолгоор уласхоорондын байдалда горитойхон хохидол ушаруулагдаһан, НАТО-гай оронуудта буу зэбсэг ехээр гаргалга үргэдэһэн байха юм.

Сагаан байшанһаа гарахала байһан Картерай захиргаан шахардуу байдалые һулаaруулгада эсэргүү, СССР болон социалис бусад оронуудтай харилсаа холбоогоо хизаарлаха политикаяа саашадань үргэлжэлүүлхын тула хамаг юумэ хуу хэжэ байна. Засагай хүтэлбэри барижа байһан һүүлшынгээ үдэрнүүдтэ тэрэ Советскэ Союзда ороһо тарян худалдалгын «хорилтые» үшөө нэгэ жэлээр үргэлжэлүүлжэ, милитарис шэнэ бюджет табилгаар өөрыгөө алдаршуулба». «Вашингтон пост» газетын мэдээсэһэнэй ёһоор, 1981 оной октябриин 1-һээ эхилхэ 1982 оной финансова жэлдэ США-гай сэрэгэй гаргашанууд астрономическа тоо болохо 196,4 миллиард долларто хүргэгдэжэ, энэ жэлэйхиһээ 25 миллиард доллароор ехэ болохо байна.

Ушар байдалые зүбөөр ойлгодог американецууд, мүн дэлхэйн бусад оронуудай арадууд энэ балмад муухай, гэмтэ хараа түсэбыень эрид шууд буруушаана. Шэнэ жэлэй түрүүшын үдэрнүүдһээ эхилжэ дэлхэйн элдэб оронуудта эб найрамдалай түлөө хүдэлөөнэй үргэдэжэ байһан тухай мэдээсэлнүүд абтана. Тэрэ хүдэлөөндэ хабаадагшад 1980 ондо Советскэ Союз ба социалис бусад гүрэнүүдэй бүтэмжэтэй һайн дурадхалнуудые, эдэбхи үүсхэлые үргэнөөр дэмжэнэ.

Буу зэбсэг ехээр гаргалгые хизаарлаха ба тэрэниие хуряан абаха талаар Варшавска Договорто хабаададаг гүрэнүүдэй Декларaци дотор заагдаһан хэмжээнүүдэй бүхэли комплекс дэлхэйн олониитын гол анхаралда байна. Уласхоорондын шахардуу байдалые улам шангадхажа байһан ушар шалтагаануудые усадхахын тула үндэр тушаалтадан уулзалга үнгэргэхэ тухай социалис оронуудай дурадхалнууд шэнэ дайнай аюул зайсуулха арга зам нээжэ үгэнэ. Совет-американ ОСВ-2 гэдэг договорые эсэслэн батaлха, СССР-эй үүсхэлээр эхилһэн Европодо ядерна буу зэбсэгүүдые тодхолго хизаарлаха асуудалнуудаар совет-американ хэлсээе бүтэмжэтэйгөөр үргэлжэлүүлхэ эрилтэ дэлхэйн арадууд табина.

Советскэ Союз энэ жэлдэ империалистнуудай ээрхэг түримхэй политикада эсэргүү ябуулгануудые хэжэ, үнэн зүб бодолои илахын түлөө тэмсэхээр бэлэн. КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Л. И. Брежнев совет арадые шэнэ жэлээр амаршалхадаа иигэжэ хэлээ һэн: «Бидэнэр бүхы арадуудта эб найрамдал хүсэнэбди. Эрхэ сүлөөгэн, үнэн зүб ябадалай, хүгжэлгэ дэвжэлтын уг зорилгодо хэлбэришэгүй үнэн сэхэбди. Советскэ Союз шахардуу байдал һулаaруулхын түлөө, харилсаа холоо бэхижүүлхын түлөө, империалис политикаар һүжэрөөн дэбэргэгдэдэг буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгада, уршаг түбэгүүд болон хёмороо зүришэлдөөнүүдтэ эсэргүүгээр эрид шууд тэмсэнэ».

ХУДАЛ ҮГӨӨР ХАЛХАБША ХЭЭД...

Америкын Холбоото Штадуудта Иран тушаа шууяа ехэтэй хардалга гүрдэлгэ дахяад һэргээгдэбэ. Америкын элдэб зиндаагай политигууд, тэдэнэй һүүлээр буржуазна идхалгын органууд Иранай революци тушаа үрдилдэжэ байжа, хараалай муухай худал үгэ тараана. Вашингтондо Иранай революциин хүтэлбэрилэгшэдые «зэрлиг этэгээдүүд» гэжэ нэрлэнэ, тэдэндэ үзэгдөөгүй бүдүүлиг баалалта хэнэ. Картерай захиргаан иимэ бүдүүлиг аргаар Иранда баригдаад байһан американ дипломадуудые заатагүй сүлөөлхые оролдоно. Президентын тушаалда байхадаа муу муухай ябуулганyудаараа гутааһан нэрэеэ сагааруулхые оролдохо зуураа, Картер шахай хулгайлһан баялигуудые США-һаа бусааха тухай Иранай хуулита эрилтые дүүргэхэһээ үсэд нэтэрүүгээр арсана.

Вашингтон ямаршье эшэхэ нюургүйгөөр Иранай хүтэлбэрилэгшэд тушаа хардалга гүрдэлгэ, заналта хэнэ. Засагай хүтэлбэридэ ерэхээ байһан захиргаан Тегеран тушаа «бүри хатуу политика» баримталха гээд Вашингтондо мэдүүлгэ хэгдээ. «Совет сэрэгэй аюул» гэдэгээр Ираниие айлгаад, Холбоото Штадуудай баалалтын политикада үгэ дууламгай байлгаха зорилгоор эгээл адагай захын мэхэшэ аргануудые хэрэглэнэ. Жэшээнь, ЦРУ-тай холбоо барисаатай байдагаараа һайн мэдээжэ болоһон шэнжэлэгшэ Андерсон гэгшэ «Ираниие хубаарилан таһалжа, өөрынгөө нүлөө доро абаха» тухай асуудал Советскэ Союз зүбшэн хэлсээ гэһэн худал үгэ тарааһан байха юм. Гэбэшье һаань, али нэгэ гүрэнэй бэеэ даанхай байдалые хохидолдо оруулха зорилгоор империалистнуудай иимэ арга хэрэглэдэг байһан, СССР-эй гадаадын политикын ёһо гуримуудта тиимэ хараа бодолон огто таарахагүй байһаниие Иранда мэдэнгүй байдаг бэшэ ааб даа. Иран ба Персидскэ тохойн бусад оронууд тушаа империалис ээрхэг түримхэй түсэбүүдэй урдаһаа эб найрамдалай ба аюулгүй байдалай хараа түсэб Советскэ Союзай табижа байһан бүгэдэндэ мэдээжэ ха юм даа.

Дэлхэйн энэ районой гүрэнүүдэй бэеэ даанхай байдалтай байха, байгаалиингаа баялигуудта эзэн байха эрхэнүүдые, сэрэгэй бүлэглэлнүүдтэ хабаадаагүй байлгыень хүндэлхэ, Персидскэ тохой шадарай гүрэнүүдтэ эсэргүүгээр хүсэ хэрэглэхэгүй, тэдэнэй дотоодын хэрэгүүдтэ хамаархагүй тухай уялгануудые абаха тушаа хэлсээ батaлхые США ба бусад оронуудта СССР дурадхаһан байна. Өөрынь хилэдэ тон дүтэ байһан энэ районд юунэйшье болоҗо байһан ушар Советскэ Союзда хамаагүй бэшэ. Тиимэһээ Иранай, мүн энэ регионой бусад гүрэнүүдэй бэеэ даанхай байдалтай, газар дайдынь бүтэн бүрин байхын түлөө Советскэ Союз хүсэл оролдолго гаргана.

Холбоото Штадуудай худал хуурмаг үгэ тараахаһаа эхилээд, зэбсэгтэ хүсөөр Иранай дотоодын хэрэгүүдтэ хамаарха хүрэтэр хамаг бүхы харата ябуулгануудаинь хойноһоо совет олониитэ анхарал ехэтэйгээр ажаглан хаража байна, американ империализмын ээрхэг түримхэй ябуулгада иран арадай шанга сохилто үгэжэ шадаха байһанда этигэн найдана.

САЛЬВАДОР: ТЭМСЭЛ ҮРГЭДЭҺӨӨР

Түрүү үзэлтэй уласхоорондын олониитын анхарал эдэ үдэрнүүдтэ Америкын түбэй багахан гүрэн — Сальвадорто хандуулагданхай. Энэ ороной арад гартаа буу зэбсэг барижа, эрхэ сүлөөгэй, бодото бэеэ даанхай байдалай түлөө, американ монополинууд болон тэдэндэ алба хэжэ байһан хархис хунтда эсэргүү тэмсэлдэ эрид шууд бодонхой.

Фарабундо Мартиин нэрэмжэтэ сүлөөрүүлгын национальна фронтын отрядууд шэнэ жэлэй урдахана үргэн ехэ добтолго эмхидхэжэ, тэрэнээ мүнөөдэр хүрэтэр амжалтатайгаар үргэлжэлүүлжэ байна. Тэмсэлдэ бодогшод мүнөө оронойнгоо дүрбэнэй нэгэ хубиие хиналта дороо абанхай. Сүлөөрүүлэгдэһэн районуудтань арадай засаг тогтоогдоно. Сальвадорой сүлөөлэгдөөгүй байһан газарнуудта правительствада эсэргүү тэмсэл улам үргэдэжэ байна. Сүлөөрүүлгын национальна фронтын хүтэлбэриин нюуса радиостанциар дамжуулагдаһан арад зондо хандалта соонь тэрэнэй сэрэгэй ба политическэ эмхинүүд засагай хүтэлбэри барижа байһан журамда эсэргүү бүгэдэ нииитын добтолгодо орохоор бэлэн гэжэ хэлэгдэнэ. Оронойнь ажалшад революционно хүсэнүүдэй дайшалхы ябуулгануудые дэмжэн бүгэдэ нииитын забастовко үнгэргэлгэдэ бэлдэжэ байна.

Сальвадорой арадай сүлөөрэлгын тэмсэлэй шэнэ шатада орожо байһаниие эндэ болоҗо байһан бүхы үйлэ хэрэгүүдэй баримтанууд гэршэлэн харуулна. Энэ хадаа Америкын түбтэ империалис дарлан мүлжэлгын ба буржуазна нюдарган баяшуулай журамай һандаран унажа эхилһэнэй, арадай-демократическа тэмсэлэй шууд түргөөр үргэдэжэ байһанай үшөө нэгэ гэршэ болоно. Иимэ хүсэтэйгөөр орьелон бодолон энэ тэмсэл Америкын түбтэ Сальвадорые өөрынгөө ээрхэн зонхилгын хэрэм гэжэ хаража байһан США-гай засаг баригшадай дурыень ехээр гутаана.

Сальвадорой хунтые аршалан абарахын тулада американ империализм хэрэгтэй хамаг юумэ хуу хэнэ. Засагай хүтэлбэридэ арайхан шагтагалдажа байһан энэ хунтда Вашингтон финансова, сэрэгэй туһаламжа ехээр үзүүлнэ. Сэрэгэй хүсөөр эзэмдэн орохо ябадалда бэлдэлгэ шууд түргөөр хэгдэжэ байна. Дэлхэйн хэблэлдэ мэдээсэгдэжэ байһанай ёһоор, Панамада байдаг американ сэрэгэй баазануудай хүсэнүүдтэ добтолон орлгын үүргэ дүүргэхэ даабари үгтэнхэй. Сальвадорой сэрэгэй засагаархид Гватемаладахи ба Гондурастахи өөһэдынгөө нэгэ һаналтантай холбоо барисаагаа үргэдхэнэ. Вашингтон дайлан сэрэгэй хүсые сальвадор арадта эсэргүү тэмсэлдэ сэхэ хэрэглэхэ арга боломжо бэдэржэ байна.

Иигэжэ Америкын Холбоото Штадууд Латиин Америкын оронуудта өөһэдынгөө ээрхэн зонхилолгые хамгаалха зорилгоор ондоо гүрэнүүдэй дотоодын хэрэгүүдтэ һэнгэргүйгөөр хамааралгаяа урдынхи мэтэ шууд бэелүүлнэ. Гэбэшье Америкэ түбиин арадуудай өөһэдынгөө хуби заяае өөһэдөө шиидхэхэ гэһэн улам үргэдэжэ байһан хүсэл эрмэлзэл империалис энэ политикада хаалта болоҗо үгэнэ.

Г. ШИШКИН, (ТАСС).

Дүтын ба Дунда Зүүн зүгтэхи байдал шахардуу шангa зандаа. Индиин океан соо Баруун оронуудай 60 гаран сэрэгэй онгосо тамарна. «В-52» түхэлэй стратегическэ бомбардировщигууд тэнгэриинь хээлэнэ. Тэдэнэр бултадаа ядерна буу зэбсэгтэй юм. Египедтэ, Оманда, Сомалида, бусад гүрэнүүдтэ Вашингтон сэрэгэйнгээ баазануудые үргэдхэнэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ- һаяхана Египедтэ үнгэргэгдэһэн американ-египет хамтын сэрэгэй һуралсалай үедэ.

АП—ТАСС-ай фото.

ХҮН ба байгаали

ОЛОНОЙ ХҮСӨӨР ТУЙЛАГДАХА ХЭРЭГ

Байгаали хамгаалгын бүхэроссин бүлгэмэй Советскэ районно отделениин тоосоото-һунгалтын конференци үнгэргэгдэжэ, оршон тойронхи байгаалиин, ой тайгын, уһанай баялиг хамгаалан арьбадхаха хэрэгтэ туйлагдаһан зарим тэды амжалтанууд, саашанхи хараа зорилгонууд тухай үргэн хөөрэлдөөн болобо. Энэ талаар үнгэргэгдэһэн хэмжээ ябуулгануудай ашаар манай общественнэ гэшүүдые байгаалида дуратайгаар хүмүүжүүлхэ талаар ехэ юумэн хэгдээ. Мүн лэ үйлэдбэриие нарижуулан һайжаруулха, ухаалан зохёолгын дурадхалнуудые оруулха асуудалнуудта онсо анхарал хандуулагдадаг. Юуб гэхэдэ, уһа гол, ойр тойронхи байгаалияа хорото бодосуудаар бузарлангүй, анханайнь ариг сэбэрээр үлөөхэ гээшэ үе сагаймнай эрилтэ болонхой гэхэдэ, алдуугүй. Байгаалиин дурасхаалта газарнуудые элирүүлхэ, һуурин тосхонуудые, городуудые ногооруулха, ургамалнуудай үрэһэ суглуулха гэхэ мэтэһээ эхилээд олон тоото асуудалнууд ниитын эдэбхитэдэй һанаа сэдьхэл зобооно.

Мүнөө Советскэ районой отделенидэ 31.946 гэшүүн тоологдоно. 262 эхин эмхиһээ гадна промышленна 55 предприяти отделениин ажал хэрэгүүдтэ эдэбхитэй хабаадалсадаг. Тоосоото үе соо һуралсалай эмхи зургаануудай, промышленна предприятинуудай түлөөлэгшэдэй дунда ойлгуулламжын хүдэлмэри үргэнөөр ябуулагдаһан, дүн хамта 1 185 лекци уншагдаһан, 11.000 хөөрэлдөөн үнгэргэгдэһэн байна. Дээдэ һургуулинуудта ба техникумүүдтэ лекторнүүдэй бүлэгүүд байгуулагданхай. Жэшээлхэдэ, Буряадай багшанарай институтда байгаали хамгаалга тушаа тусхай хэшээлнүүд үнгэргэгдэнэ. Биолого-химическэ факультедэй дэргэдэ эмхидхэгдэһэн 11 кружогой эдэбхитэд энэ шухала асуудалда зорюулжа, номуудай ба фото-зурагуудай выставкэнүүдые эмхидхэнэ. Тэрэшэлэн кооперативна техникумдэ, багшанарай 2-дохи училищида һонирхолтой хэмжээ ябуулганууд студентнэрэй анхарал татаа, тэдэниие эдэбхижүүлээ гэжэ тэмдэглэлтэй.

Үнгэрһэн жэлэй май һарада хизаар ороноо шэнжэлдэг эдиршүүлэй слёт үнгэргэгдэжэ, эндэ уригдаһан 12 һургуулиин түлөөлэгшэд хэһэн хүдэлмэри тухайгаа тоосоо һэн. Хэшээлнүүдһээ сүлөө сагта түрэл һургуулиингаа газаагуур набшаһата модонуудые тарина, кабинедүүдые ургамал сэсэгүүдые өөрсэ хизаар эмхидхэдэг оролдодог. «Шубуудай үдэр», сэсэгүүдэй выставкэ гэһэн һайндэрнүүдтэ эдиршүүд эдэбхи үүсхэлтэйгээр хабаадажа, дали жэгүүртэниие, гоё һайханай һүлдэ болохо сэсэгүүдые олошоруулхын тула ямар арга боломжонууд хэрэглэгдэхэ ёһотойб гэһэн асуудал шиидхэлсэнэ.

Оршон тойронхи байгаали ямар юумэнһээ бузарлагданаб гэхэдэ, түлишын ба промышленна предприятинуудай, автотранспортын үйлэдбэридэ хэрэглэгдэһэн уһан, газ, бусад хорото бодосууд болоно. Улаан-Үдын Советскэ райондо «Электромашина» болон шэлэй заводууд, валенка дарадаг фабрика гэхэ мэтэ предприятинууд үйлэдбэриин тооһо шоройгоор, утаа уняараар, хорото бодосуудаар агаар бузарладаг гээшэ.

Улаан-Үдэеэ болбосон түхэлтэй болгохо хэрэгтэ ногооруулга гээшэ шухала үүргэ дүүргэдэг. Үдэ, Сэлэнгын эрьеэр пэгшысэ ногоорон сэсэглэһэн набшаһата модоые харахада урмадайраллана. Энэ хадаа гол дутагдалнай мүн. Судна бүтээлгын заводой, ажалшадай ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангадаг түбэй комбинадай, 1-дэхи домоуправлениин түлөөлэгшэд ургамал харууһалан ургуулха гээшые мүртэй дээрэ тоолодоггүй, энэ талаар ехэ хэмжээнэй хүдэлмэри ябуулагдадаггүй.

Тэрэшэлэн «Байкалрыбвод» трестын хүтэлбэрилэгшэд хиналта шалгалтануудые үнгэргэжэ, загаһа үсхэбэрилдэг ажахынуудай сөөрэмүүдые бузарладаг шалтагааниие элирүүлһэн байна. Тодорхойлон хэлэбэл, «Электромашина» заводто шэнгэн түлишэ зүбөөр хадагалха гурим баримталагданагүй. Энэ ушарһаа Сэлэнгэ мүрэнэй урасхал уһан бузарлагдана гээшэ. Үйлэдбэридэ хэрэглэгдэһэн уһаяа дахин хэрэглэхэ зорилгоор тусхай түхеэрэлгэ шэлэй заводто ашаглагдахаар хараалагдаһан аад, энэ барилга дүүргэгдээгүй байһаар. Хотын сэбэрлэлгын түхеэрэлгэнүүдэй хоёрдохи ээлжээнэйнь ашаглалгада тушаагдахань ушоол үды.

Забайкалиин уһа сөөрэмүүдэй ариг сэбэрые сахиха бассейновэ управлениин хүдэлмэрилэгшэдэй тодорхойлһоной ёһоор, Улаан-Үдын порт шадархи уһанда нефтепродуктнуудай холисо тон ехэ байгаа гэжэ тодорхойлогдоо.

Байгаали хамгаалха хүдэлмэридэ оролдолго үүсхэлэйнгээ талаар онсо шалгарһан эмхи зургаануудые нэрлэлтэй. Оёдолой «Байгал», «Туяана» нэгэдэлнүүд, шэлэй завод, «Горзеленстройн» управлени, технологическа институт, хүдөө ажахын техникум гэхэ мэтэ предприятинуудай ба һуралсалай эмхи зургаануудай хүдэлмэрилэгшэд ба студентнэр байгаалиин баялиг арьбадхалсахын тула бүхы хүсэ шадалаа зорюулжа, бии байгаа арга боломжонуудаа хэрэглэжэ шадаха байһанаа гэршэлээ.

Байгаали хамгаалгын бүлгэмэй гэшүүн бүхэн олонийтын дунда ойлгуулламжын хүдэлмэри үргэнөөр ябуулха, эхин эмхинүүдэй хүдэлмэриие эдэбхижүүлхэ гэһэн гол уялгатай. СССР-эй Конституци дотор ба «РСФСР-тэ байгаали хамгаалха тухай» тусхай Хуули дотор табигдаһан эрилтэнүүд бодотоор бэелүүлэгдэжэ байна.

Дурсагдагша конференци дээрэ үгэ хэлэһэн хүн бүхэн ямар нэгэ шухала асуудал тушаа заатагүй онсо тогтоһон, үнэтэ дурадхалнуудые оруулһан байна.

А. ГРИГОРЬЕВ,
байгаали хамгаалгын бүлгэмэй республиканска соведэй инструктор.

ХҮН ХЭДЫ НАҺА ХҮРЭДЭГ БЭ?

Шэнэ жэлэй гарахада гү, али ямар нэгэн һайндэрэй болоходо, бидэ түрэл түтимөө, хани нүхэдөө, дүтынгөө хүнүүдые элүүр энхэ, зол жаргалтай ябахыень, ута наһа наһалхыень хүсэжэ амаршалдаг гээшэбди. Теэд хэн хододоо согтой хүхюун, энхэ, элүүр, эршэ зоригтой ябаха дурагүй байха һэм даа. 100 хүрэхэ гээшэ тиимэшье бүтэшэгүй хэрэг бэшэ. Хүнүүд ута наһа наһалжа, хүнгэн сарюун, һонор ухаатай, удаан саг соо хүдэлхэ аргатай ябажа шадаха байна. Медицинын эрдэмэй кандидат А. КОВАЛЕНКЫН статья соо үндэр наһатан тухай, зол жаргалтайгаар удаан саг соо ажаһуухадань, эдэнэртэ юунэй туһалһан тухай хөөрэгдэнэ.

Хүн гээшэ хэтэдээ мүнхэ бэшэшье һаа, нилээд удаан саг соо ажаһуужа шадаха байна гэжэ мүнөөнэй эрдэм наука элирхэйлэн гэршэлбэ. Хүнэй ута наһа наһалха хэрэгтэ эрдэм наука эдэбхитэйгээр хамааралсана. Гараха түрэхэһөөнь хойшо хүнүүдэй ута наһа наһалхын түлөө тэмсэл эхилжэ, бүхы наһан соонь тэрэ зогсоогдохо ёһогүй. Илангаяа үндэр наһатай болохо бүреэ хүн энэ тэмсэлээ улам эршэдхэхэ зэргэтэй.

Хүн дунда зэргээр 125—150 наһа наһалха аргатай гэжэ олонхи эрдэмтэд тооложо. Теэд бодото дээрээ хүнэй дундуур наһан һураггүй доошоо байна бшуу. Бидэ өөһэдөө наһаяа хонжоно хорооноободи. Хүдэлмэри дээрээ, гэр бүлэдөө зүрхэ сэдьхэлээ хүдэлэлгэ, архидалга, тамхи таталга, хэмһээ үлүүгээр эдеэ хоол барилга—эдэ бүгэдэ хүнэй ами наһые хорoодог байна. Римскэ философ Сенека иигэжэ хэлэһэн байдаг: «Манай ажабайдал богони бэшэ, гэбэшье, бидэ тэрэниие нимэ болгонобди». Бидэ «тэсэбэригүй байһаараа, эмхи гуримгүй байһаараа, өөһэдынгөө бэе махабадта яаха аргагүй муугаар хандалагаараа ами наһаяа хороонобди» гэжэ И. П. Павлов 86-тайдаа бүри тодорхойгоор бэшэһэн байдаг.

Ородой мэдээжэ эрдэмтэ А. К. Третьяковой нимэ үгэнүүд ээлүүдгүй һанаанда ороодхино: «60-тайдаа ами наһанайнь таһарһаниинь, Моцарт болон Рафаэлиин мэлхэйншье наһанда хүрэнгүй наһа бараһаниинь хүнүүдтэ ехэл гомдолтой. Иимэ баримтанууд хүнэй ухаан бодолдо гуниг түрүүлнэ».

Гайхалтай ута наһа эдлэһэн үсөөн бэшэ жэшээнүүдые түүхэ мэдэхэ. Шотландиин загаһашан Генри Дженкинс 169 наһатай болоһон байгаа. 140 жэлэй урда тээхи хэрэг тушаа 1665 ондо сүүд дээрэ тэрэ гэршэ болоһон байгаа гээд Англиин сүүдэй хэрэгүүдһээ мэдээжэ. Тэрэнэй хүбүүдэй нэгэниинь—109, нүгөөдэнь 113 наһа хүрэһэн байгаа. Түүрэг эхэнэр Фатьма-ханум 164 наһа хүрөө һэн. Венгр Янош Ровен 172-той, харин һамганиинь 164-тэй болоһон юм гэхэ. Эдэнэр суттаа 147 жэл соо эбтэй эетэйгээр хамта ажаһуугаа бшуу. Эдэнэй одхон хүбүүниинь 116-тай болоһон байгаа. Англичанин Томас Парр 152 наһа хүрэбэ. 120-тойдоо хоёрдохёо гэрлэхэдээ, үхибүүтэй болсо һэн. Тэрэ хүбүүниинь 123 наһа наһалһан гэхэ. Т. Паррын ажаһууха үедэ Англиин 10 король һэлгэһэн юм ха.

Англиин почтын алба хаагша Роберт Тейлор 133-тайдаа королева Викториһоо нимэ бэшэгтэй портредыень абаа һэн: «Үзэгдөө дуулдаагүй үндэр наһа хүрэһэндэтнай дурасхаал болгожо, королева Викториин Р. Тейлортэ бариһан бэлэг». Энэ бэлэгынь үбгэжөөлэй зүрхэ сэдьхэл ехээр хүдэлгэжэ, уданшьегүй тэрэ наһа барашоо һэн ха.

Грузида ажаһууһан Егор Короев манай ороной эгээл үндэр наһатай хүнүүдэй нэгэниинь байгаа. Тэрэ 157-той болоһон юм. Дайн байлдаануудта хабаадаһан, бүхы наһаараа хара ажал хэһэн байгаа бшуу. Азербайджанай колхозник Махмуд Эйвазов 152-той болоо. Тэрэнэй ажалай стаж 133 жэлэй туршада үргэлжэлбэ. Ширали Муслимов 163-тайдаа түрүүшынхеэ самолёдто һуужа үзөө һэн. К. Г. Попов 111-тэйдээ Охотско далай дээрэ загаһа губшажа ябаа.

Манай орон дотор Аршгири Хазитов, Тенсе Абзиева гэгшэд тус тустаа 180 наһа хүрэһэн байгаа.

Зүгөөр шажан мүргэлэй номууд соо хэгдэһэн тэмдэглэлнүүдэй ёһоор, англичанин Фома Карне дэлхэй дээрэ эгээл үндэр наһа наһалһан хүн гэжэ тоологдодог.

Мүнөө үедэ иранец Саед Абу Талеб Мосави эгээл үндэр наһатай хүн болоно. Тэрэ 190-тэй. Мүнөө хамта ажаһуудаг табадахи һамганиинь 105-тай юм.

Баруун Европын эгээл үндэр наһатай хүнүүдэй нэгэн гэжэ тоологдодог байһан Португалиин мал адуулагша Жозе Нуньес 120-тойдоо һаяхан наһа бараба.

Бэеэ зүбөөр абажа ябаһанайнгаа, эгээлэй гурим дүримүүдые наринаар сахиһанайнгаа, дуратай ажалаа саг үргэлжэ хэһэнэйнгээ ашаар элитэ мэдээжэ олохон хүнүүд үндэр наһа хүрэһэн байгаа. Мэдээжэ химик Натаниэль Улье 170 наһа хүрөө һэн. Тэрэ дэлхэйе тойрон аяншалһан, научна туйлай ехэ материал суглууһан гэхэ. Эртэ урда сагай грек драматург Софокл, итали уран зурааша Тициан, Микеланджело, Конёнков — 90, Репин—86, Айвазовский 82 наһатай болоторoo ажаллажа ябаһан намтартай. Гюго, Ньютон, Эдисон, Вольтер, Гете, Шоу, Л. Толстой, Мичурин, Павлов гэгшэд 80—90 хүрэтэрөө ажаллаһан байха юм. Е. Корзун 102-тойдоо Ленинградай консерваторидо хүгжэмэй инструментнүүдые тааруулан заһажа байгаа.

Антон ван Левенгук 91 наһатай болоһон юм. Тэрэ һүүлшынгээ үдэр болотор микроскопоор хүдэлхэдөө, хурса харасатай, хүнгэн сарюун ябаһан гэхэ.

Миниин бэе махабад, үндэр наһатай болохо байһамни намһаа сэхэ дулдыдаха гэжэ хүн бүхэн мэдэхэ ёһотой. Нэн түрүүн эдэбхитэй ажал, ажалай гурим журамые сахилга, удха түгэлдэр, һайн амаралта, гурим ёһоор эдеэлэлгэ, физкультура эрхилэлгэ, аяншалга, загаһа барилга, агнуури хэлгэ гэхэ мэтэ зүйлнүүд хүнэй наһые утадхадаг байна бшуу. Эдэ бүгэдэ зүрхэ һудалай сохидолые һайжаруулдаг, нервыень тэгшэрүүлдэг, үргэһэ нойрыень гуримшуулдаг, тиигэжэ хүн ута наһа наһалдаг байна.

Үндэр наһа наһалхын түлөө тэмсэлдэ эрдэм наука гансал ута наһа наһалалгада бэшэ, харин хүнэй эршэмтэй, эдэбхитэй ажал ябуулгада гол анхаралаа хандуулдаг гээшэ. Зохёохы ажалда хабаадаха гээшэ хүнэй ажабайдалые бүри удха түгэлдэр, ашаг үрэ ехэтэй болгодог байха юм.

А. КОВАЛЕНКО,
медицинын эрдэмэй кандидат.

Самарканд.

Дүлэтэ жэлнүүдэй баатарнууд

ХЭЗЭЭДЭШЬЕ МАРТАГДАХАГҮЙ

Фашис Германиин түрэл орондомнай добтолон ороходо, Ринчин Цыренов Хяагтын багшанарай училищида һуража байһан. Албанай түрүүшын үедэ артиллериин һуралсалай полкын курсант болоһон юм. Үбэлэй шэмэрүүн хүйтэн һүни эшелондо сэрэгшэдтэй суг һуужа, фронт мордоһоноо тэрэ мартадаггүй.

Ленинград шадар болоһон байлдаанай үедэ совет сэрэгшэдэй добтолгодо ороходо, буряад хүбүүн ябаган сэрэгшэдэй дунда ябалсаа һэн. Нэн түрүүн эдэнэр дайсанай шэбээлээд байһан газарта сүмэрэн орожо, фашистнуудые хяа намнаһан байгаа. Теэд хоро үһөө һанаһан харата дайсан хүсэеэ нэмээжэ, гэнтын сохилто эхилбэ. Дурамбайгаар харахада, арба гаран хас тамгата танк автоматчигуудые халхалан һагад урагшаа шуумайна. Аһайш даа, шанга добтолго хэхэеэ шиидээ юм байна. Техникынь түргэн лэ һалгааха хэрэгтэй гэһэн бодол рядовой Цыреновэй ухаанда сахилгаан мэтэ оробо. Тэрэ ухэр буугаар мэргэлжэ буудахадаа, хоёр танкыень хюдажа, эрэлхэг зоригтой, ухаансар һүбэлгэн сэрэгшэн байһанаа гэршэлээ һэн. Энэ байлдаанай түлөө нютагаймнай хүбүүн «Шэн зоригой түлөө» гэһэн түрүүшынгээ медаляар шагнагдаһан юм.

Иимэ медаляар шагнагдаха эрхэдэ хоёрдохёо хүртэһэн ушарынь мүн лэ дурдамаар. Ээлжээтэ тулалдаан боложо байгаа. Гэнтэ «Хэлхеэ холбооной утаһан таһарба» гэһэн мэдээсэл дуулдаба. Теэд энэ үедэ хэлхеэ холбоошодой зариман алуулшаһан, нүгөөдүүлынь һомондо дайруулан шархатаһан байгаа. Иимэ ушарта яалтайб? Артиллерист Цыренов харюусалгатай энэ хэрэг бэе дээрээ абажа, дайшалхы даабариин нэрэтэй түрэтэйгөөр дүүргээ һэн.

Гэхэһээ гадуур Дрезден хото шадар гаргаһан баатаршалгынгаа түлөө дайшалхы Алдар Солын III шатын орденоор шагнагдаһан юм. Мүн лэ Польшын газар дээрэ болоһон тулалдаанда онсо шалгарһанай түлөө дахинаа Эхэ оронойнгоо иимэ үндэр шагналда хүртөө бэлэй.

Дайн дүүрэжэ, сэрэгшэн гэртээ бусаа. Үхэлтэ дайнай үедэ Р. Д. Цыренов гурба дахин хүндөөр шархатаһан юм. Үхэр буугай һомоной нэгэ хэлтэрхэй мүнөөшье болотор дүлэтэ жэлнүүдэйнь гэршэ болон гартань үлэнхэй. Гэбэшье фронтовик урдынхидаал жагсаалдаа гэхэ гү, али шадал зэргээрээ ажаллажа, олоной хэрэгтэ хубитаяа оруулалсаһаар. Үнгэрһэн хатуу шэрүүн жэлнүүдтэхи байлдаанууд ухаандань хэзээдэшье мартагдашагүйгөөр хадуугданхай.

В. ПЕТРОВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Р. Д. Цыренов.

Авторай фото.

Хяагтын район.

МОСКВАҺАА МЭДЭЭСЭНЭ:

«СЭЛЭНГЭ» ТОРГОН ҮЙЛЭДБЭРИЛЭГДЭХЭНЬ

Москва хотын торгон бүд нэхэдэг «Красная роза» гэһэн комбинадта шэнэ сортын гоё һайхан үнгэтэй бүд гаргагдажа эхилхэнь. Миралзан урдаһан гол мүрэнэй долгинуудые һануулһан угалза хэлбэритэй шэнэ продукци «Сэлэнгэ» гэжэ нэрлэгдэа.

Моодын эрилтэдэ таарамаар хубсалхые оролдодог эхэнэрнүүд энээхэн бүд ехэл ханамжатайгаар худалдан абахань лабтай даа.

БАМ ТУХАЙ БАРИМТАТА ФИЛЬМ

Баримтата фильмүүдэй түбэй студиин бэлдэһэн шэнэ кинофильм ороной ниислэл хотын «Россия» кинотеатрта харуулагдаба.

«Максималисты» гэһэн нэрэтэй тус фильм режиссер-оператор В. Трошкиной хүтэлбэри доро буулгагдаһан юм. Байгал-Амарай түмэр замай эрхим бригадануудай нэгэн — Ленинскэ комсомолой шангай лауреат Александр Бондарь гэгшын ударидалга доро хүдэлдэг коллективэй ажал хэрэг тухай эндэ хөөрэгдэнэ. Үе сагаймнай үнэн сэхэ хүбүүд, басагад үдэр бүриингөө ажалда баатаршалга харуулна гэһэн һанамжа тус фильмын гол удхань болоно.

Н. КОСЕНКОВА.

БОЛОҺОН УШАР

ҮХЭЛӨӨ ОЛОҺОН «АЙЛШАН»

Ивановтоной бүлынхид Лангерка гэжэ газарта хонидые харууһалдаг, үсхэбэрилдэг юм. Нэгэтэ үглөөгүүр гэрэй эзэн эхэнэр Анна Вавиловна хонидоо байраһаань туужа гаргаха үедөө саана буланда шэбээлээд байшаһан нэгэ хони обёорбо. Тэрэнь огто хүдэлхэеэ болишоод, томо миисгэйдэл адли амитанай урдаһаа гэтэн зогсоно.

Иимэ үзэгдэл хараһан эхэнэр түргэн гүйжэ гараад, дүтэхэнэ модоной шэлбэһэ бэлэдхэжэ байһан механизаторнууд А. Савельев, И. Ткачев, гэгшэдые дуудаба. Тэдэнэрынь саг зуура буу абажа, хониной байра тээшэ гүйлдэбэ. Хүнүүдые харахатайгаа сасуу хүлеэгдээгүй «айлшан»— шэлүүһэн шанха өөдөө һүрэхеэр забдаба. Энэ дэры буугай абяан наряжа, дээрмэшэн хюдагдаа. Ушарынь гэхэдэ, мяхаша шэлүүһэн байрын үһөөдэ өөрынгөө багтахыса нүхэ гаргаад, гулдиран ороһон байгаа бшуу.

В. БОРИСОВ

Бэшүүрэй район.

ЯНВАРИИН 10-да НААДАГДАҺАН «СПОРТЛОТОГОЙ» ХОЁРДОХИ ТИРАЖНУУДАЙ ДҮНГҮҮД

«49-һөө 6-һынь тааха: 1 (баскетбол), 11 (академическэ һэлюурдэлгэ), 20 (далбагата спорт), 23 (санаар һүрэлгэ ба хоёр зүйлөөр мүрысөөн), 27 (һур харбалга), 29 (стендовэ мэргэн буудалга).

«36-һаа 5-ыень тааха»: 5 (дүрэ буляалдалгын барилдаан), 22 (уһа руу һүрэлгэ), 25 (шаргаар һолжоролго), 28 (мэргэн буудалга), 32 (фигурна халтиралга).

(ТАСС).

СПОРТ

ТОБШОХОНООР...

БАРИЛДААН. Хүдөө ажахын дээдэ һургуулинуудай дунда дүрэ буляалдалгын барилдаагаар РСФСР-эй түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөн Орджоникидзе хотодо боложо байна. СССР-эй спортын мастернууд Б. Дашинамжилов, В. Балданов, В. Цэдашиев, Н. Осодоев болон бусад Буряадай хүдөө ажахын институдай спортын нэрэ хүндые хамгаална.

КОНЬКИ. «Гурбан елүүрэй мүрысөөн» Баруун Европын оронуудай хото городуудаар үнгэргэгдэжэ байна. ФРГ-гэй Инцель гэдэг суута елүүр дээрэ үнгэргэгдэһэн тэрэнэй түрүүшын шатада нютагаймнай хүбүүн, мүнөө Москвада һуража байдаг уласхоорондын классай мастер Павел Пегов эндэ мүрысэхэдөө, дүтын зайда урилдагшадай дундаһаа хоёрдохи һуури эзэлжэ, мүнгэн медаляар шагнагдаа. Тэрэ 1000 метртэ хоёрдохи һууридa гараба.

Удаань Инсбрук хотын елүүр дээрэ үнгэргэгдэһэн мүрысөөндэ холын зайда урилдахадаа, түрүүшын үдэрэй дүнгүүдээр мүн лэ хоёрдохи һуури эзэлһэн байгаа.

ХОККЕЙ. ВЛКСМ-эй ЦК-гай «Гүрэмэл бүмбэгэ» гэжэ клубай шанда хүртэхын түлөө эдиршүүлэй дунда ороной түрүү һуури эзэлэлгын түгэсхэлэй мүрысөөн Красноярск хотодо боложо байна. Эндэ найман команда хабаадана. Манай республикын Загарайн районой Шэнэ-Элхи тосхоной «Лесник» команда иимэ ехэ мүрысөөндэ түрүүшынхеэ хабаадабашье, Кемеровскэ областиин эдир хоккеистнүүдые 3 : 1 тоотойгоор шүүгээд, урагшаа дабшаһан байха юм.

«Гүрэмэл бүмбэгэ» гэжэ клубай шанда хүртэхын түлөө республикын түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөн транспортын «Локомотивай» стадион дээрэ үнгэргэгдэбэ. Эдэнэр хоёр бүлэгөөр наадаа. Бага болон аха наһанай бүлэгүүдтэ Хэжэнгын районой «Юность» команда илажа, республикын чемпионууд болобо. Аха наһанай бүлэгтэ Элхи тосхоной, мүн авиационно заводой эдир хоккеистнүүд шангай һууринуудта гараһан байна.

* * *

ВЦСПС-эй Кубогта хүртэхын түлөө бүмбэгэтэй хоккейгээр мүрысөөндэ хабаадахаяа Улаан-Үдын авиационно заводой суглуулагдамал команда Шушенск ошобо. Эндэ тэдэнэр Красноярска хизаарай командатай уулзаха юм.

ШАТАР. Һурагшадай дунда шатараар Зүүн Сибирь болон Алас-Дурна зүгэй зонын мүрысөөн Улаан-Үдэ хотын «Баргажан» гостиницын конференц-зал соо үргэлжэлһөөр.

9-дэхи нааданда Приморинин хизаарай эдир шатаршад — магаданайхидые, Красноярскын команда сахалинайхидые 7 : 0 гэһэн адли тоотойгоор шүүһэн байгаа. Камчаткын түлөөлэгшэд Тувын АССР-эй спортсменүүдтэй уулзахадаа, 6:1 тоотойгоор илаба. Эдэ уулзалгануудта нэгэ-нэгэ партинь хойшолуулагданхай. Энэ үдэр Шэтын областиин команда Амарай һурагшадтай уулзахадаа, болгоомжотон наринаар, эдэбхитэй һайнаар наадаа гээд тэмдэглэлтэй. Тиигэжэ эдэнэр забһарлалта болотор 4,5 : 1,5 тоотойгоор шүүжэ ябаа. Эндэ хоёр партинь хойшолуулагдаа. Буряадай АССР-эй, Эрхүүгэй областиин эдир шатаршадай мүрысөөн мүн лэ шанга тэмсэлдэ үнгэрбэ. Эндэ аяар 4 партинь хойшолуулагдаа. Даб дээрэ тэдэнэй уулзалга 2 : 2 тоотой болобо.

Энэ нааданай һүүлээр Красноярска хизаарай суглуулагдамал команда 45 очкотой болоод, түрүү һуури эзэлжэ ябана. Нэгэ партинь хойшолуулагданхай. Амарай областиин спортсменүүд 41,5 очкотой болоо. Гэбэшье эдэнэр хойшолуулһан хоёр партитай. 41 очкотой Яхадай АССР-эй түлөөлэгшэд гурбадахи һуури эзэлнэ.

Арбадахи нааданда Магаданай — Красноярскын, Камчаткын — Приморинин, Эрхүүгэй — Тувын, Шэтын — Буряадай, Яхадай — Амарай суглуулагдамал команданууд уулзаһан байгаа.

Б-М. ЖИГЖИТОВ.

ДҮРЭ БУЛЯАЛДАЛГЫН барилдаагаар Буряадай АССР-эй кубогта хүртэхын түлөө мүрысөөн олохон шэнэ нэрэнүүдые элирүүлээ гэжэ бэшээ һэмди. Энэньшье ойлгосотой юм ааб даа. Ушарынь юуб гэхэдэ, мүрысөөнһөө мүрысөөндэ залуушуул хаба шадалаа шангадхажа, мэргэжэл шадабаряа дээшэлүүлжэ, дүршэл ехэтэй барилдаашадые халан абахые оролдоно бшуу.

Үнэхөөрөөшье, энэ мүрысөөндэ залуу барилдаашад Лубсан Айсуев, Буянто Дашибальжиров, Леонид Актинов, Сергей Пашинский, Цыдып Иванов болон бусад республикын суглуулагдамал командын гэшүүдтэй барилдаанай хибэс дээрэ гаража тулалдахадаа, тээлмэрдэжэ, тунхарижа байнгүй, түрүүшын минутаһаа эршэмтэйгээр добтолжо, илалта туйладаг байба.

«Буревестник» болон «Трудовые резервы» бүлгэмүүдэй суглуулагдамал командануудай уулзалгада хүлеэгдээгүй ушар болон алдаба. Ушарынь гэхэдэ, спортын мастерта кандидат Сергей Сакияев залуушуулай дундаһаа дэлхэйн чемпион Борис Будаевтай тулалдахадаа, түрүүшын шатада 5:0 тоотойгоор шүүбэ. Гэбэшье саашадаа дүршэл ехэтэй Б. Будаев бүхы арга хабаяа харуулжа, илалта туйлаһан байха юм.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: С. Сакияев (зүүн гарһаа) Б. Будаевтай барилдажа байна.

В. ПЛУТТЫН фото.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда. «Дүүргэгдээгүй барилгануудай тоос хороохо» — түрүү бэшэг. «КПСС-эй XXVI съездын хүндэлэлдэ» — тобшо мэдээсэлнүүдэй суглуулбари. «Хабарай тарилгын аша туһада». «Саһа ехээр тогтооно» — «Правда» газетын январиин 9-нэй номерһоо абтаһан статья. ТАСС-ай шэнэ һонин.

Хоёрдохи хуудаһанда. «Үзэл сурталай хүдэлмэри— комплексно гуримаар» — корреспондентнүүдэй суглуулбари. «Областной партийна конференциин делегат». «Эрхим шадабариин хаһа» — Н. Федотовой статья. «Редакцида ороһон бэшэгүүдһээ». «Түрэл орон доторнай» —ТАСС-ай суглуулбариһаа.

Гурбадахи хуудаһанда. «КПСС-эй ЦК-гай проектые зүбшэн хэлсэнэбди». «Адуун һүрэгэй бэлшэхэ тала дайда бии» — В. Ивановой статья. «Уласхоорондын шэнжэлэл». «Бүмбэрсэг дэлхэйн һонин» — ТАСС-ай корреспондентнүүдэй хилын саанаһаа эльгээһэн тобшо мэдээсэлнүүдэй суглуулбариһаа.

Дүрбэдэхи хуудаһанда. Шэнэ һонин, үйлэ хэрэгүүд, тоо, баримтанууд — суглуулбари. «Алдарта Байгалай нюусанууд ба таабаринууд» гэһэн циклһээ. А. Тиваненкын «Байгалай атлантида» гэһэн ээлжээтэ статья. Соносхолнууд.

СЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 8.55 — Дамжуулгын программа. 9.00 — «Время». 9.40 — Үглөөнэй гимнастика. 10.05 — «Парень из тайги» — уран һайханай фильм. 11.25 — «Ан амитадай ажамидарал». 12.25 «Гармония» гэжэ камерна ансамбль наадаха. 12.55 — Шэнэ һонин. 14.55 — Дамжуулгын программа. 15.00— Шэнэ һонин. 15.20 — «Шиниин ажал—шиниин амжалтанууд». Киногой программа. 16.00 — «Эжын һургуули». 16.30 — «Манай адрес — Советскэ Союз». Кемеровскэ областиин уран һайханай бүлгэмэй коллективүүдэй хабаадалгатай программа. 17.05 — «Залуушуулай адресууд». 18.05 — «Түсэбтэ табан жэл ба коллектив». «Каршинска талые шэнэлэн һэргээлгэ». 18.35 — Совет композиторнуудай дуунууд. 18.45 — «Алкоголизм» — врачай хөөрөөн. 19.15 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэйдэ». 19.30 — Уласхоорондын конкурснуудай лауреадууд наадаха. З. Шихмурзаева (скрипкэ) ба А. Гарин (гитара).

Улаан-Үдэ. 19.40 — «Байгал» программа (буряадаар). 20.10 — «Совет сэрэгшэ» — киножурнал.

Москва. 20.25 — Р. Л. Стивенсон. «Приключения принца Флоризеля» — телевизионно олон серитэй уран һайханай фильм (1-дэхи сери). 21.30 — «Время». 22.05 — «Дэлхэйн үйлэ хэрэгүүд экран дээрэ». Политическэ шэнжэлэгшэ И. Фесуненко дамжуулгада хабаадаха.

Улаан-Үдэ. 17.50 — «Шэнэ жэлэй уулзалганууд» (1980 оной декабриин 30-най дамжуулгын дабталга). 19.30 — Соносхолнууд.

Москва. 19.40 — «Эрдэм наукын һонин». Киргиз ССР-эй Наукануудай академи.

САГАЙ УЛАРИЛ

Сэлмэжэ, бүрхэжэ байха. Байгал шадарай нютагуудаар багаханаар саһан орохо. Баруун-хойноһоо секундын 3—8 метр хүсэтэйгээр палхилха. Үдэртөө 13—18, зарим районуудта 24 градус хүрэтэр хүйтэн байха. Тиихэдэ Баунтын райондо 26 — 31 градус хүйтэн болохо.

Улаан-Үдэдэ шиг нойтон орохогүй. Баруун-хойноһоо секундын 3—8 метр хүсэтэйгээр һалхилха. Үдэртөө 16—18 градус хүйтэн байха.

Январиин 14—15-да бага бүрхэг байха, шиг нойтон орохогүй. Баруун-хойноһоо секундын 3 — 8 метр хүсэтэйгээр һалхилха. Һүниндөө 26—31, үдэртөө 15—20 градус хүйтэн байхаар багсаамжалагдана.

Редактор **Р. Б. ГАРМАЕВ.**

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС 670000

г. УЛАН-УДЭ, ул. ЛЕНИНА, 35, редактор—2-54-54, приемная —2-54-93, зам. редактора—2-68-08, зам. редактора—2-62-62, отв. секретарь —2-50-52, секретариат—2-66-76, отделы: партийной жизни—2-60-91, пропаганды—2-56-23, промышленности и строительства—2-61-35, сельского хозяйства —2-64-36, 2-63-86, советского строительства и быта—2-69-58, культуры и школ—2-60-21, информации—2-34-05, перевод—2-54-93, писем и селькоров —2-67-81, корректорская—2-35-95, машинное бюро—2-57-63, фотолаборатория—2-33-61, отдел объявлений—2-65-54.

Республиканская типография Государственного комитета Бурятской АССР по делам издательств полиграфии и книжной торговли. Н-03303. Заказ № 10. Индекс 5901.